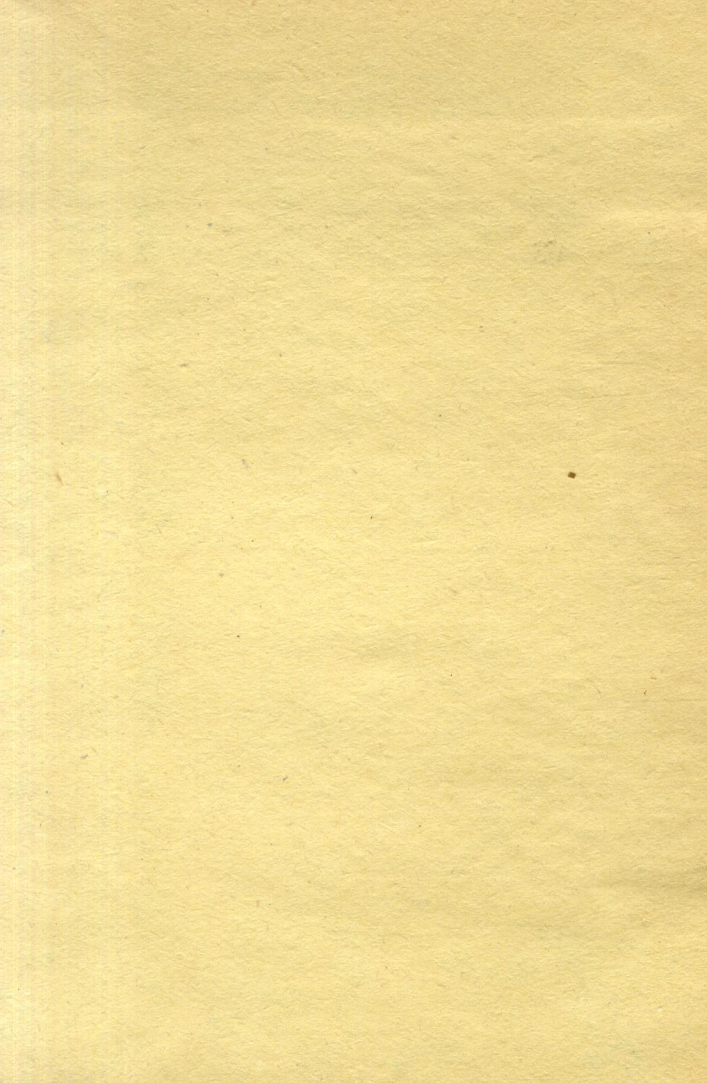
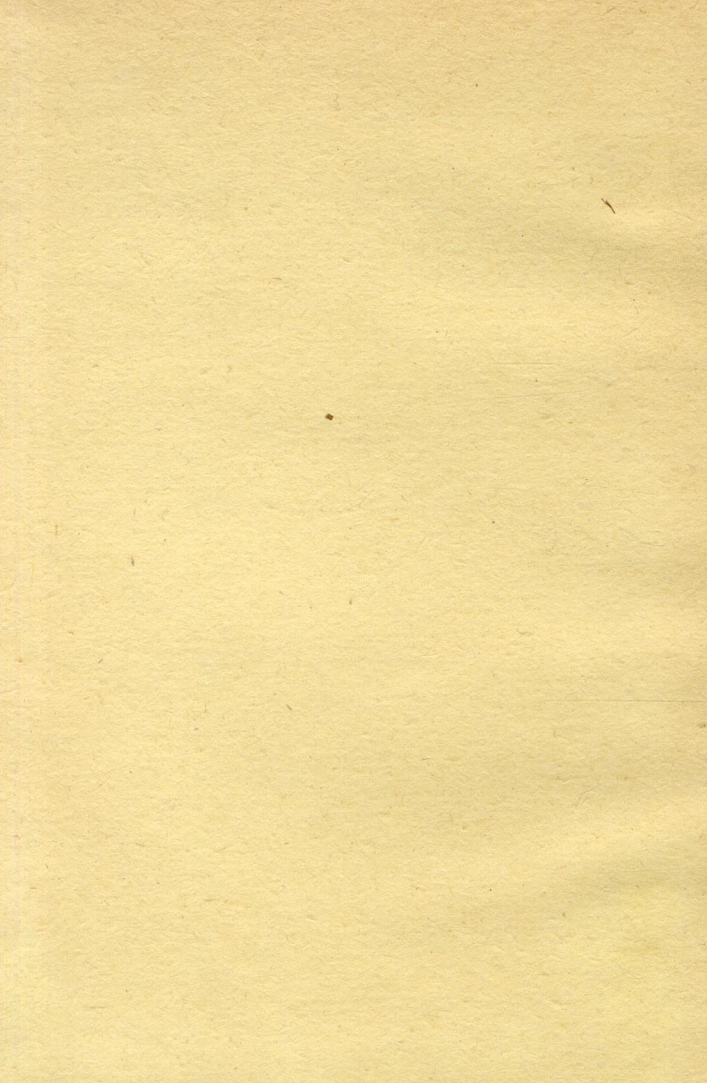
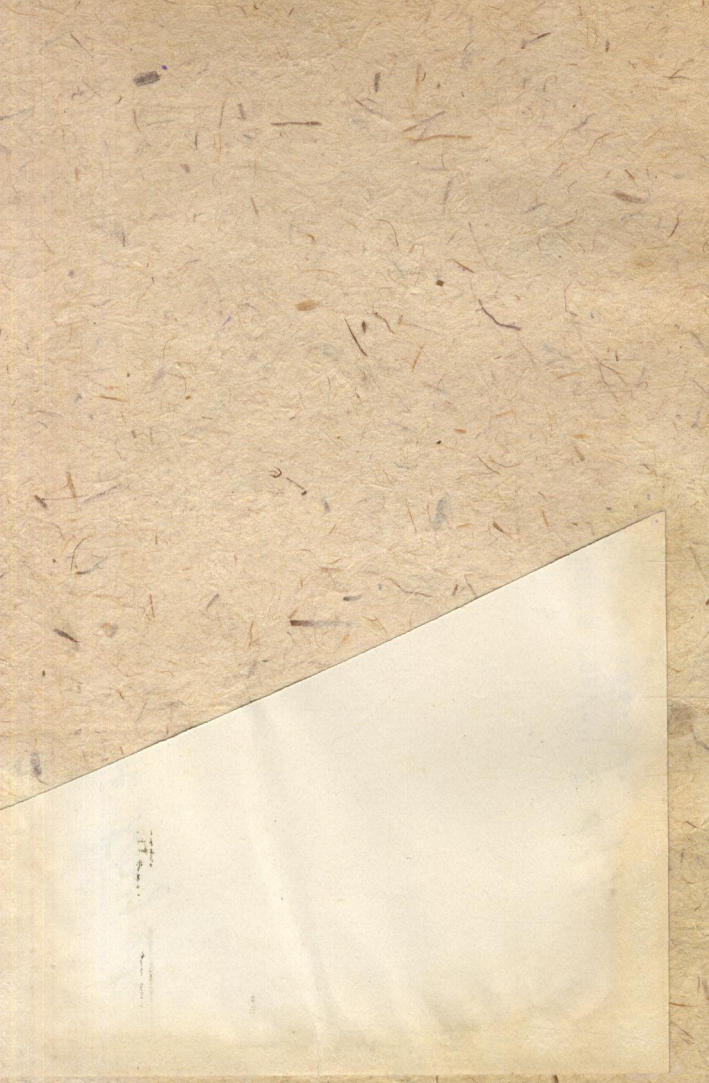

(65)

Руско-народна институція

**„НАРОДНЫЙ ДОМЪ
ВО ЛЬВОВѢ“**

єи початокъ, основанє и теперѣшний станъ.

ЛЬВОВЪ 1885.

Зъ Першої Звязкової друкарні во Львовѣ.

Накладомъ Михайла Ткаченка.

Руско - народна институція

„НАРОДНЫЙ ДОМЪ ВО ЛЬВОВѢ“

єи початокъ, основанє и теперѣшний станъ.

~~8801~~

ЛЬВОВѢ 1885.

Зъ Першої Звязкової Друкарні.

Накладомъ Михайла Ткаченка.

374(09)+9](с 47.74) "18" 1/4

50.6 ф

Ф/І
Р-886
588/

1175
Съ кінцемъ минушого року подала була „Gazeta Narodowa“ вѣсть, що чи то Магістратъ чи то громада мѣста Львова приготовляються до вѣдобрания Русинамъ найважнѣйшої рускої інституції „Народного Дому“ у Львовѣ, и що десь тамъ вѣ якѣмсь чи на якѣмсь бю-
ровѣмъ столѣ лежить виготовлений „śliczny referat“, вѣ якій спосѣбъ и на якихъ пѣдставахъ ся неспѣдѣванка Русинамъ зробленою бути має.

Хочъ тоту сумѣ и страхѣмъ проймаючу вѣсть повторили за „Gaz. Nar.“ майже всѣ рускѣ часописи, то однакѣмъ вѣ жаднѣй зъ нихъ не стрѣчали мы подрѣбнои дѣскусїи и докладного розбору сеи такъ важнои справы, бачить ся зъ тои причины, що згадану вѣсть уважано може бѣльше полѣтичною „качкою“, пущеною Поляками для порѣдження сторонництвѣ рускихъ передъ зближающимися выборами, а нѣмъ фактомъ, котрый бы на будуще справдѣ мавъ або мѣгъ наступити.

Однакѣмъ не довго по тѣмъ згадало „Слово“, що вѣ справѣ „Народного Дому“ ведесе оживлена кореспонденція мѣжъ ц. к. Намѣстництвомъ а Магістратомъ мѣста Львова; значить ся, справа показала ся серѣознѣйшою, нѣмъ писанина „Gaz. Narodow“-ои, а „Слово“, котре недавно

ще высмѣвало поголоску про „śliczny referat“, теперъ зовсѣмъ недвозначно выразило думку, що проводирѣ Руси повинні бы завчасу починити вѣдповѣдні кроки убезпечуючі руске всенародне майно противъ усякого злого намѣру, якій очевидно мусѣвъ крытися за заходами львѣвского Магістрату. Чи и якій такі кроки дѣйстно пороблено, о тѣмъ не дѣйшла доси до прилюдной вѣдомости жадна чутка; по всякій правдоподѣбности сказати можна, що окрѣмъ хіба приватныхъ інформацій нѣхто нѣякихъ подѣбныхъ кроковъ не робивъ. „Алежъ бо — скаже трохи не каждый Русинъ, знаючіи зъ газетныхъ звѣстокъ исторію „Народного Дому“, — на що ту ще якихъ небудь убезпечень? Прецѣнь згарища бувшого університету самою волею Его Величества цѣсаря зѣстали Русинамъ даровані на здвигнене „Народного Дому“, а угольный камѣнь той народно-руской будовы зѣставъ покладеный самою Его милостивою рукою! Прецѣнь же будова сама здвигнена зѣстала жертвами и сполучеными силами цѣлого руского народа, а зарядъ інституціи вѣдъ самого початку ажъ до теперъ опираєся на легальныхъ нормахъ и стоить пѣдъ доглядомъ урядовыхъ властей! До чогожъ тутъ може причепитися Магістратъ и якимъ способомъ може вѣнъ шарпнутися противъ волѣ Его Величества и всего того, що доси урядъ признававъ и признає правнымъ? Нѣ, вѣсть о заходахъ львѣвского Магістрату не може бути правдивою, — а хочъ бы навѣтъ була такою — чого то не хопитися противъ Русинѣвъ звѣстна „польска интрига“! — то Русины можуть проте спокѣйно спати, „Народный Дѣмъ“ стоить на твердыхъ и незрушимыхъ пѣдставахъ, котрыхъ нѣякій „врата магістратскій“ преодолѣти не зможуть.

Признаємось, що й мы самі були о тѣмъ переконані и недовѣрливо всмѣхалися читаючи вѣсть „Gaz. Narodow“-ои, поки ажъ случайно попавші въ наші руки документы, дотыкаючі генезы и заряду сеи нашої все-

народної інституції не захитали нашу певність і не показали намъ цілої справи въ досыть вѣдмѣннѣмъ свѣтлѣ.

Зъ тыхъ документѣвъ мы вычитали таке перекона-
нане, що інститутъ „Народный Дѣмъ“ въ теперѣшній
своѣй формѣ и при теперѣшнихъ політичнихъ обстави-
нахъ зовсѣмъ не єсть такъ сильнымъ и непоколебимымъ,
якъ се на першій поглядъ могло здаватися, але противно,
що при теперѣшнѣмъ станѣ сеї інституції небезпечен-
ство заповѣджене „Gazet-ою Narodow“-ою може въ та-
кѣй чи иншѣй формѣ дуже легко наступити, о много
лекше, нѣжъ вѣддане найбогатшого руского монастиря
въ руки Езуитѣвъ. Маючи въ живѣй памяти те, якъ не-
сподѣвано заскочила насъ т. зв. реформа василіанська
и якъ довгого часу потребували найсвѣтлѣйшій рускій
мужъ выбраній на депутатѣвъ цілого народа въ тѣй справѣ,
щобъ зѣбрати матеріалъ поясняючий цілу рѣчь и укувати
зъ него бодай теоретичну оборону нашихъ нарушенихъ
правъ, постановили мы завчасу приглянутись ближе
справѣ „Народного Дому“, оцѣнити можність евенту-
ального замаху на сю нашу такъ важну інституцію и по-
думати надъ способами, якими-бъ Русины могли и
повинні запобѣгти сему замахови. Здобутки нашихъ роз-
слѣдѣвъ, о кѣлько мы при недостаточности або недоступ-
ности жерелъ могли ихъ починити, уразъ изъ доступными
для насъ документами подаємо отсе до прилюдної вѣдо-
мости, бажаючи викликати надъ сею справою розумну
діскусію и черезъ те уможливити користне для руского
народа залагоджене сеї справи, котра будь що будь,
навѣть и безъ вмѣшання Полякѣвъ, єсть для самихъ Ру-
синѣвъ досыть дразливою и пекучою.

Приступаючи до предмету вважаємо конечнымъ по-
передъ всего подати, опираючись на оригінальнихъ до-
кументахъ урядовыхъ, описъ стану и генезу сеї інституції.

Нынѣшня інституція „Народный Дѣмъ“ обдѣймає
реальности пѣдъ нр-омъ конскр. 78, 74, 76 и 77

у Львовѣ положенъ въ части званой мѣстомъ, а такожъ зъ дѣбрь земскихъ Бѣлка и Костенѣвъ, лежащихъ въ окрузѣ Перемышлянскѣмъ и обнимающихъ разомъ 1.103 морговъ 710 кв. саж. въ вѣрности 122.980 зр., дальше зъ дому при улицѣ Стрыйскѣй ч. 333 $\frac{1}{4}$ вѣдступленого на дѣвоче воспиталище и изъ двохъ реальностей въ Бучачи, такожъ на воспиталище дѣвоче назначеныхъ.*)

Позаякъ кождому звѣсно, що щедрый даръ згарищъ бывшой библіотеки університетской и одной части забудованя університетского на другу городску церковь есть первѣстнымъ початкомъ институціи „Народного Дому“, то не вѣдъ рѣчи буде згадати, що власне реальность бывшего університету и библіотеки університетской, де нынѣ головне забудоване „Народного Дому“ и будующая „друга городска церковь“ знаходяться, яко реальность обнятіи суть высьше наведеннымъ нр-омъ конскріпційнымъ 78 мѣсто, и що реальность та въ книгахъ грунтовыхъ табулѣ мѣста Львова пѣсля Dom. 24. pag. 49. означена назвою „Antea lapidearum Joanni Jelonek, Joanni Prusowicz et Joanni Gunszlager, modo Universitatis et Bibliothecae“. Пѣсля первѣстного впису въ давныхъ книгахъ грунтовыхъ нынѣшней табулѣ мѣста Львова набули тоту реальность въ першѣй половинѣ XVII вѣку оо. Тринитаріѣ на монастырь поодинокими, фізично одна вѣдъ одной вѣдрубными и для себе первѣстно особній реальности становлячими частями вѣдъ рѣжныхъ особѣ, а мѣжь иншими набули такожъ часть грунту входячу въ складъ нынѣшней реальности чис. конскр. 78 вѣдъ громады мѣста Львова.

По знесеню монастыря оо. Тринитаріѣвъ реальность та була повернена на університетъ и библіотеку університетску и зѣстала зайнтабульована въ книги табулярній пѣсля Dom. 42 pag. 148 nr. 50 haer. на власность

*) Отчетъ руско-народного института „Народный Домъ“ во Львовѣ за 1881 г., стр. 5 и 6.

фонду шкільного Коли-жъ при бомбардованю мѣста Львова въ осени 1848 року якъ забудованя університетскій такъ и бібліотека згорѣли, то Русины мѣста Львова посредствомъ одинокого тодѣ політичного органу, „Головної Руской Рады“ просили о подарованѣ имъ згарищъ бувшої бібліотеки університетской якъ такожъ згарищъ університету въ цѣли побудованя другої городской церкви и потрібного при нѣй помѣщеня для другого пароха. За волею Е. В. цѣсаря Францъ Іосифа І. подаровано Русинамъ мѣста Львова рескриптомъ міністеріальнымъ зъ д. 25 серпня 1849 р. ч. 227 згарища бібліотеки університетской, т. є. бувшій колисьто костелъ монахѣвъ Тринітаріѣвъ и малу часть згарищъ забудованя університетского на цѣль побудованя такъ званої „другой городской церкви“ и приналежного до неї дому парохіального. Слѣдующимъ рескриптомъ губерніальнымъ, адресованымъ на имя о. схолярха Куземского, тодѣшного предсѣдателя „Руской Рады“, завѣдомлено о тѣмъ рѣшеню Русинѣвъ мѣста Львова:

Z. 10876. An den gr. kath. Domscholasticus Kuziemski in Lemberg. Das hohe Ministerium des öffentlichen Unterrichtes hat einvernehmlich mit dem hohen Ministerium des Inneren mit dem Erlasse vom 25. August d. J. Z. 227 bewilligt, dass der ruthenischen Bevölkerung in Lemberg die Ruinen der Universitätsbibliothek zur Umgestaltung in eine gr. kath. Pfarrkirche und ein entsprechender Flächenraum zum Aufbau einer Pfarrwohnung unbedingt und unentgeltlich übergeben werden. Ich gebe mir die Ehre Euer Hochwohlgeboren hievon im Verfolge meines Schreibens d. 11. d. M. Z. 9676 mit dem Beifügen in Kenntniss zu setzen, dass das k. k. Gubernium zugleich die Weisung erhält, wegen kommissioneller Übergabe dieser Realitäten an die ruthenische Bevölkerung Lembergs unverweilt die weiteren

Einleitungen zu treffen. Lemberg am 7. September 1849. Gołuchowski m. p.

Ще передъ одержанемъ того завѣдомленія а въ три дни по выданю розпорядженія міністеріяльного внесли Русины мѣста Львова д. 28 серпня 1849 року нову просьбу о дароване оставшой ще части руинъ академіи на здвигнене руского народного інститута. И ся друга просьба найшла ласкавый послухъ у Монарха. Дня 11 жовтня вышло розпоряджене міністеріяльне, а д. 19 жовтня доручено о. М. Маминовскому розпоряджене губерніяльне о тѣй справѣ слѣдующей основы:

Z. 12.674. An Herrn Michael Malinowski, Prediger an der gr. kath. Metropolitankirche. — Das h. Ministerium des Inneren hat sich laut des Erlasses vom 11 d. Mts. Z. 19755/86 bestimmt gefunden, der ruthenischen Bevölkerung in Lemberg, welcher die Uiberlassung der Ruinen der Universitätsbibliothek und ein entsprechender Flächenraum zum Aufbau einer gr. kath. Pfarrkirche und Pfahrwohnung bewilligt wurde, über das Ansuchen vom 28 August l. J. auch den übrigen Theil der Brandstätte des Universitätsgebäudes sammt dem Platze, jedoch mit Ausnahme jener Parzellen, welche im Zwecke des Alignements der Universitätsgassen nothwendig sein werden, zur Gründung eines Nationalinstitutes unentgeltlich übergeben zu lassen, wobei es sich übrigens von selbst versteht, dass das Statut über die Gründung des beabsichtigten Nationalinstitutes, insoferne dasselbe die Bildung eines bleibenden Vereines bezielt, nach den Vereinsgesetzen zu behandeln sein wird. Hievon werden Sie mit dem Beisatze in die Kenntniss gesetzt, dass wegen der Uibergabe der gedachten Brandstätte das Landesgubernium die nöthige Weisung erhält. Lemberg am 19 October 1849.

Дня 8 падолиста 1849 р. вѣддала делегована ад
 носъ зъ п. к. Намѣстництва комісія при спѣвудѣлѣ вѣд-
 поручникѣвъ Института Ставропігійского и гр. кат. кон-
 сісторіи митрополітальной подарованѣи грунты и руины
 въ фізичне посѣданѣ Русинамъ мѣста Львова, заступле-
 нымъ черезъ Михайла Куземского, Ивана Товарницкого,
 Ивана Зарицкого, Ивана Жуковского, Юрія Баляка, Петра
 Лозиньского и Авдиковского, при котрѣи то чинности
 списано урядовый актъ въ формѣ протоколу, котрый ту
 яко документъ дословно наводимо:

Gub. Zhl. 22172

× 851

Protocoll

wegen Uibergabe der Ruinen der Universitätsbiblio-
 thek und des übrigen Theiles der Brandstätte des Uni-
 versitätsgebäudes an die ruthenische Versammlung
 und Bevölkerung in Lemberg, aufgenommen am 8
 November 1849.

Anwesende.

Von Seite der Uibergabs-
 kommission:

Tatzauer, Gubernial-
 Rath.

Dr. Chlupp, Dekan der
 jurid. Fakultät, Namens
 der Universität;

A. Reisinger, provisori-
 scher Director der tech.
 Akademie.

Dr. Weiser, Profesor der
 Physik;

Reissig, Adjunkt der
 Baudirection;

Kozma, Universitäts-Ge-
 bäude-Inspektor.

Von Seite der Uibernehmer:

Michael Kuziemski,
 Domscholaster und Vor-
 sitzender d. ruth. Haupt-
 versammlung;

Johann Towarnicki,
 Stauropigianischer Insti-
 tuts-Vorsteher.

Johann Zarzycki, Ma-
 gistrats-Rath;

Johann Zukowski;

Georg Balag;

Audikowski;

Peter Łoziński, gr. kath.
 Stadtpfarrvikär.

Gegenstand.

Das hohe Ministerium des Unterrichts hat einvernehmlich mit dem hohen Ministerium des Inneren über Einschreiten der ruthenischen Versammlung in Lemberg unterm 25-ten August l. J. Z. 227 gestattet, dass der ruthenischen Bevölkerung Lembergs die Ruinen der Universitätsbibliothek zur Umgestaltung in eine gr. kath. Pfarrkirche, und von der Area des Universitätsgebäudes ein entsprechender Flächenraum zum Aufbau einer Pfarrwohnung unbedingt und unentgeltlich übergeben werde.

Zur Vollziehung dieser Uibergabe wurde der gefertigte Gubernialrath mit Decret der hohen Landesstelle vom 20-ten September l. J. Z. 51921 beauftragt.

Nun hat sich aber laut hohen Landes-Präsidial-Erlasses vom 19-ten Oktober l. J. Z. 12674 das hohe Ministerium des Inneren unterm 11-ten gleichen Monats Z. 19755/86 bestimmt gefunden, der ruthenischen Bevölkerung in Lemberg, welcher die Uiberglassung der Ruinen der Universitätsbibliothek und ein entsprechender Flächenraum zum Aufbau einer gr. kath. Pfarrkirche und Pfarrwohnung bewilligt wurde, auch den übrigen Theil der Brandstätte des Universitätsgebäudes sammt dem Platze jedoch mit Ausnahme jener Parzellen, welche im Zwecke des Alignements der Universitätsgassen notwendig sein werden, zur Gründung eines National-Institutes unentgeltlich übergeben zu lassen.

Unter Wiederaufnahme der wegen Uibergabe der Ruinen des Universitätsbibliothek in Folge des beiliegenden hohen Gubernialauftrages vorläufig blos mündlich gepflogenen noch nicht zu Protokoll genommenen Verhandlung wird nunmehr zur kommissio-

nellen Uibergabe sowohl der Ruinen der Universitätsbibliothek als auch der übrigen Brandstätte des Universitätsgebäudes sammt dem Platze auf welchem sich diese Ruinen befinden, jedoch mit Ausnahme jener Parzellen, welche wegen des Alignements der Universitätsgassen von der Uibergabe ausdrücklich ausgenommen bleiben, in folgender Weise geschritten:

1. Der Herr Adjunkt der k. k. Provinzial-Bau-Direction Ressig wollen vorläufig die von der Uibergabe im angedeuteten Zwecke auszunehmenden Parzellen angeben.

— Nach dem beiliegenden Situationsplane handelt es sich lediglich um die Abtragung der Gebäude-theile an der Nordseite in der Verlängerung der ehemaligen Bibliothek. Diese beträgt in der kleinen Krakauergasse nach der Fläche *a, b, c, d, e, f*, zusammengenommen 72 Quadratklaffer.

2. Da die Herren Uibernehmer mit der Ausscheidung dieser Parzelle in der Art vollkommen einverstanden sind, dass die Grundfläche derselben nach Abräumung des darauf stehenden Gemäuers und davon zu gewinnenden Materials nicht wieder bebaut werden darf, so wird ihnen der ganze übrige Theil der Ruinen des Universitätsgebäudes und der ehemaligen Universitätsbibliothek unbedingt und unentgeltlich hiemit, jedoch mit folgendem Vorbehalte übergeben:

a) Die ruthenische Gemeinde wird das Mauerwerk der Ruinen auf eigene Kosten abtragen lassen, wogegen das gewonnene Material ihr Eigenthum bleibt sammt allem, was an diesen Ruinen niet- und nagelfest ist.

b) Das bewegliche, in verschiedenen Theilen der Ruinen aufbewahrte Eigenthum der Studienanstalten, das in einem der Gelasse aufgespeicherte Eisen- und Kupferwerk, die anatomischen, landwirth-

schaftlichen und physikalischen Kabinetsgegenstände bleiben von der Uibergabe ausgeschlossen, Eigentum der betreffenden Fonde und Lehranstalten, und werden sobald als möglich aus ihren dermaligen Repositorien entfernt werden.

c) Die vom Gebäudeinspektor, dem Mechanikus, dem Universitätspedell, dann von einigen Individuen dermal noch benützten Wohnbestandteile werden so bald es möglich sein wird von diesen Parteien geräumt werden, bleiben aber bis dahin in ihrer einstweiligen Benützung, sie wird aber bis Ende März k. J. aufzuhören haben.

d) Die Pläne und sonstigen, das ehemalige Universitätsgebäude und die Bibliothek betreffenden, die Eigentumsverhältnisse nachweisenden Urkunden werden der ruthenischen Gemeinde unverweilt übergeben werden.

Somit wird das Protokoll geschlossen, die angeordnete Uibergabe und Uibernahme vollzogen und der Akt von sämtlichen interessirten Kommisionsgliedern gefertigt. Lemberg... wie oben. Слѣдуютъ поѣдписи якъ выше.

По вѣдданю сей реальности въ фізичне поѣдане Русинѣвъ мѣста Львова, рескриптомъ зъ дня 26. Червня 1850 ч. 34569 до Русинѣвъ мѣста Львова направлѣнымъ и именемъ Русинѣвъ мѣста Львова о. Михайлови Кузѣмскому дорученымъ признало бувше губерніюмъ Русинамъ мѣста Львова поѣсля всякихъ формъ акту правного власности подарованои реальности ч. 78 мѣсто, и призволило на вписане той власности Русинѣвъ мѣста Львова до книгъ табулярныхъ. И сей многоважный документъ наводимо ту въ дословномъ вѣдписѣ.

Vom k. k. galiz. Landesgubernium. Lemberg am 26. Juni 1850. Z. 24560. An die ruthenische Bevöl-

kerung der galiz. Hauptstadt Lemberg zu Händen des gr. kath. Domscholasters Michael Kuziemski hier.

Nachdem das hohe k. k. Ministerium für Kultus und Unterricht einvernehmlich mit dem hohen Ministerium des Inneren über Einschreiten der ruthenischen Einwohnerschaft von Lemberg unterm 25. August 1849 Z. 227. gestattet hat, dass der ruthenischen Bevölkerung Lembergs von den Ruinen des abgebrannten Universitäts- und Bibliotheksgebäudes ein entsprechender Flächenraum zum Aufbau einer Pfarrkirche und Pfarrwohnung unbedingt und unentgeltlich übergeben werde;

Nachdem ferner das hohe k. k. Ministerium des Inneren unterm 11. Oktober 1849 Z. 19755 sich bestimmt gefunden hat, der ruthenischen Bevölkerung Lembergs, welcher die Uiberlassung der Ruinen der Universitätsbibliothek und ein entsprechender Flächenraum zum Aufbau einer Pfarrkirche und Pfarrwohnung bewilligt wurde, auch den übrigen Theil der Brandstätte des Universitätsgebäudes sammt dem Grunde, auf welchem diese Brandstätte sich befindet, jedoch mit Ausnahme jener Parzellen, welche im Zwecke des Alignements der Universitätsgassen nothwendig sein werden, zur Gründung eines National-Institutes unentgeltlich übergeben zu lassen;

So werden hiemit vom k. k. galiz. Landesgubernium auf Grund der obenbezogenen hohen Ministerialverfügungen und im Verfolge der unterm 8. November 1849 bereits gepflogenen kommissionellen Uibergabe die Ruinen der abgebrannten Universitätsbibliothek und des Universitätsgebäudes sammt dem Grunde worauf sie sich befinden, mit Ausnahme jedoch jener Parzellen, welche bei Wiederbebauung des gesammten Grundes beider Brandstätten für das Alignement der Universitätsgassen auszuscheiden und nicht zu

bebauen sein werden, mit dem gesammten, an den gedachten Ruinen vorhandenen Baumaterial und was immer in denselben niet- und nagelfest ist, für das volle und unwiderrufliche Eigenthum der Lemberger ruthenischen Bevölkerung zum Zwecke der Aufbau einer gr. kath. Pfarrkirche und eines Pfarrhauses, dann eines National-Institutes erklärt und die gegenwärtige Eigentums - Uibertragungs - Urkunde mit der Bewilligung zur Intabulirung desselben der ruthenischen Bevölkerung ausgefertigt und übergeben. D. u. s.

Зъ всѣхъ тыхъ выше наведенихъ документѣвъ выходить, що за волею Е. В. цѣсаря тодѣшне правительство подарувало Русинамъ мѣста Львова въ р. 1849 згарища бібліотеки и руины універзітету бесплатно и безусловно для перестроєня згарища бібліотеки на церковь и збудованя дому парохіяльного, якъ такожь для заложєня народнаго институту. Позаякъ згарища бібліотеки и руины университету, т. є. однимъ словомъ реальность підъ ч. конскр. 78 мѣсто наведеними грамотами на повысшій докладно означеній цѣли Русинамъ мѣста Львова на вѣки вѣчний подаровано, а пѣсля постановъ §. 646 книги законѣвъ цивільныхъ всяка маєтність призначєния для осягнєня якоисъ общепозиточнои цѣли єсть фундацією (Stiftung)*), то не підлягає нїякому сумнівowi, що й та реальность ч. 78 мѣсто подарована Русинамъ мѣста Львова, сталася фундацією, котру правительство въ користь Русинѣвъ мѣста Львова заснувало, и имъ,

*) Ось автентичный нѣмецкій текстъ §. 646 кн. зак. цив.: „Von den Substitutionen und Fideikommissen unterscheiden sich Stiftungen, wodurch die Einkünfte von Kapitalien, Grundstücken oder Rechten zu gemeinnützigen Anstalten, als für geistliche Pfründen, Schulen, Kranken- oder Armenhäuser oder zum Unterhalte gewisser Personen auf alle folgenden Zeiten bestimmt werden. Die Vorschriften über Stiftungen sind in den politischen Verordnungen enthalten.

якъ то выше наведеный протоколъ подтвержуе, пѣдъ ихъ власный зарядъ вѣддало.

На ту фундаціѣну цѣль, а именно на основаніе Народного Институту посыпалися щедрѣ дары цѣлого руского народа. Зъ самой цѣли тыхъ даткѣвъ, пѣсля принціпiальныхъ засадъ правовыхъ и по аналогіѣ декрету надвѣрной канцеляріи зъ дня 16. лютого 1830 ч. 3497, котрый звучить: „Alle den öffentlichen Instituten zu-gefallenen Vermächtnisse sind, wenn der Erblasser nichts anderes verfügt hat, ohne Unterschied der Grösse des Betrages als Stammgeld zu betrachten und zu behandeln“ не становили особно́го фонду для себе, але зѣллялися съ первѣстною фундаціею и яко такі припали такожъ на власнѣсть и користь Русинѣвъ мѣста Львова. На ту саму цѣль, на власнѣсть и користь Русинѣвъ мѣста Львова, мѣжъ иншими датками и дарами припала и съ кореннымъ майномъ фундаціи зѣллялась такожъ подарована правительствомъ въ р. 1879 зъ доходѣвъ державной лоттеріи сума 50.000 зр. в. а.

Коли товариство львѣвскихъ Русинѣвъ, т. е. первѣстна головна „Руска Рада“, розвязалася — повѣрили Русины мѣста Львова тымчасовый зарядъ якъ подарованой реальности пѣдъ ч. 78 м. такъ и фондѣвъ на построене церкви и здвигнене народного Института изъ даткѣвъ цѣлого руского народа узибранихъ выбраному зъ помѣжъ себе комітетови зъ 10-ти членѣвъ.

Комітетъ той або такъ звана „Комиссія управляча дѣлами Народного Дому“ затверджена зѣстала вѣдручнымъ письмомъ президіальнымъ тодѣшного намѣстника гр. Агенора Голуховского зъ дня 30. падолиста 1851, ч. 10883, котре ту дословно наводимо:

10883. Hochwürdigem H. Domscholaster. Nachdem Euer Hochwürden in Ihrer Eingabe von 18-ten September d. J. sowohl hinsichtlich der inneren Organisirung der Verwaltungs-Commission für das ruthe-

нише Nationalhaus und die zweite Stadtkirche, als auch rücksichtlich der Wirksamkeit derselben nach Aussen und ihrer Mitglieder die gewünschten Aufklärungen geliefert haben, wird die Aktivirung dieser Commission im Einvernehmen mit dem k. k. Armee-Commando-Praesidium unter Festsetzung der Bedingniss genehmigt, dass jede abzuhaltende Sitzung vorläufig dem k. k. Militär-Stadt-Commando und der k. k. Stadthauptmannschaft angemeldet werden muss, damit den Sitzungen die Commissäre beider genannten Aufsichtsbehörden beiwohnen können. Ich habe die Ehre Euere Hochwürden hievon in Kenntniss zu setzen und geharre mit vollkommener Hochachtung — Euer Hochwürden ergebener Diener — Gołuchowski. — Lemberg am 30. November 1851. An Se. Hochwürden den g. k. Domscholaster, Commandeur des k. oesterr. Franz Josef-Ordens und Vorsteher im Ausschusse des ruthenischen literarischen National-Vereines, Herrn Michael Kuziemski hier.

Въ часѣ переходу майна фундаційного пѣдъ завѣдательство „управляючої комісії“ справи фундації не були упорядковані, а именно до того часу не зладжено акту фундаційного (Stiftbrief) якъ сего вѣдъ каждой фундації законъ вимагає, въ загаль фундація не була уконституована анѣ не введена въ житє.

Выбрана комісія завѣдувала вправдѣ всѣми дѣлами и справами руского народного Институту и справами нерозрывно зъ нимъ злученои другои мѣйской перкви — та все таки въ протягу цѣлого часу свого дѣловодства, котре тревало ажъ до грудня 1872 року, такъ само не выготовила акту фундаційного и такъ само не уконституовала тои черезъ правительство за волею Е. В. цѣсаря въ користь Русинѣвъ мѣста Львова основанои и имъ на власнѣсть вѣдданой фундації.

Вправдѣ управляюча комісія въ часѣ свого завѣдательства здвигнула на руинахъ спаленои академіи головный будынокъ нынѣшного квадрату „Народного Дому“, въ часѣ тѣмъ закупила припираючій реальности пѣдъ числами конс. 74, 76 и 77 мѣсто, и придбала для народного Институту въ части уже черезъ самого властителя Дра Θεодора Васькевича на цѣли Институту подарованій а въ части зъ фондѣвъ Институту закупленій добра Бѣлка и Костенѣвъ — алежъ зъ другого боку тотажъ комісія управляюча, користаючи зъ нечуйности властей політичныхъ, котрї занедбали доложити старання, щобы заснована правительствомъ въ користь Русинѣвъ мѣста Львова фундація була уконституована и въ жите введена — хотя до того своимъ урядомъ були обовязанї — починила вѣдъ себе пѣдступно всякій можливї кроки до звернення самои фундації на зовсѣмъ иншу дорогу и до перемѣны майна фундаційного ня майно чисто приватне. Се прийшло комісії тымъ лекше, що управненї Русины мѣста Львова яко такї не мали и не мають вѣдрубнои репрезентації — а рада мѣйска репрезентуюча такожъ и люднѣсть руску мѣста Львова, складаючись переважно зъ Полякѣвъ, пѣдъ той часъ могла не мати докладнои вѣдомости о стосункахъ руского народного Институту, щобы именовъ Русинѣвъ мѣста Львова выступити противъ пѣдходѣвъ комісії.

Сталось именно такъ, що коли одна часть членѣвъ комісії вымерла а деякі зъ певныхъ причинъ усунулись, увѣйшли чи красше сказати повтискались до складу тоижь комісії люде, котрї до того уряду черезъ единого управненихъ Русинѣвъ мѣста Львова анѣ завѣзванї анѣ покликанї не були, а котрї яко самозванцѣ не були и не могли бути черезъ жадну власть въ тѣмъ почестнѣмъ чинѣ затверджеными. Такимъ способомъ змѣнена въ своѣмъ складѣ комісія уложила собѣ тихцемъ безъ скликаня Русинѣвъ мѣста Львова статутъ яко товариство, чи тамъ яко „общество“ — а промовчючи те, що майно инсти-

туту „Народного Дому“ єсть майномъ фундаційнымъ, зробила те майно основою приватного товариства и подала такий статутъ тихесенько до затвердження ц. к. Намѣстництву.

Въ правдѣ въ выше наведенѣмъ рескриптѣ зъ дня 19. жовтня 1849 р. именно уступомъ „wobei es sich von selbst versteht, dass das Statut über die Gründung des beabsichtigten National-Institutes, insoferne dasselbe die Bildung eines bleibenden Vereines bezieht, nach den Vereinsgesetzen zu behandeln sein wird“, лишено обдарованымъ Русинамъ мѣста Львова можнѣсть утворити собѣ при Народнѣмъ Институтѣ товариство. однакъ сего права не надано управляючѣй Комісіѣ. а тымъ менше управляюча Комісія, до котрой передѣ уложенѣмъ статуту поналазили люде черезъ Русинѣвъ мѣста Львова до того непокликанѣ, не була управненою основувати при тѣмъ Народнѣмъ Институтѣ таке товариство, котре бы могло чи то майно фундаційне чи права львѣвскихъ Русинѣвъ въ чѣмъ небудь нарушити.

Намѣстництво, не достерѣвши пѣдступу, затвердило вправдѣ статутъ на початку 1869 року, але заразомъ застерегло найвыразнѣйше раскриптомъ зъ дня 21. сѣчня 1869 р. ч. 72440 дорученымъ управляючѣй комісіѣ на руки Йосифа Кульчицкого, що права Русинѣвъ мѣста Львова тымъ статутомъ не можуть бути анѣ нарушенѣ анѣ знесенѣ.

„Z. 72440. An die geehrte Verwaltungs-Commission des ruthenischen National-Institutes zu Händen des gr. kath. Domherrn Hr. J. Kulczycki in Lemberg. — Uiber die am 31. Dezember 1868 überreichte Eingabe, womit die Vereins-Statuten des ruthenischen National-Institutes „Narodny Dom wo Lwowi“ in 5 Exemplaren vorgerückt wurden, wird der geehrten Selben bedeutet, dass man den Bestand dieses Vereines nach den vorgelegten Statuten mit dem Beifügen zu bescheinigen findet, dass die auf Grundlage des

Декретes des h. Ministerium des Inneren vom 11. Oktober 1849 Z. 19755/86 erworbenen Rechte und entstandenen Verpflichtungen der ruthenischen Bevölkerung Lembergs bezüglich der ihr unentgeltlich überlassenen Brandstätte des ehemaligen Universitätsgebäudes sammt dem Platze — durch die Bestimmungen der vorliegenden Vereins-Statuten nicht beeinträchtigt, beziehungsweise nicht aufgehoben werden können. Ein mit der Bescheinigungsklausel versehenes Exemplar der gedachten Statuten wird der geehrten Selben in der Umlage zugestellt. Lemberg am 21. Jänner 1869“.

А мѣжь тымъ коли що, то певно документъ носячий назву „Статута русского народного института подъ названіемъ „Народный Домъ во Львовѣ“ заслугувавъ на особливу увагу. Заразъ першій артикулъ того статута гласить: „Русскій народный институтъ подъ названіемъ „Народный Домъ“ есть общество Русиновъ (арт. 8, 9, 10), которое вознамѣряетъ русскій языкъ образовати, словесной дѣятельности пособствовати, науки и искусства розвивати и такъ просвѣщеніе и нравственность межи русскимъ жительствомъ распространяти“. Лишаючи на боцѣ ту обставину, що въ артикулѣ тѣмъ, якъ и въ усѣхъ дальшихъ, говорить ся о Русинахъ въ загалѣ, а не о Русинахъ мѣста Львова, мы звернемо ту увагу тѣлько на той юридично дуже цѣкавый уступъ, що „Институтъ есть общество“. Мы бачили выше, що институтъ „Народный Домъ“ есть властиво фундацією, т. є. докладно кажучи „майномъ назначенымъ для певной общепозиточной (спеціально науково-просвѣтної) цѣли“ (Zweckvermögen). Въ такѣмъ разѣ идентифіковане институту зъ „обществомъ“ цѣлковито противится духови уставы цивільной, котра въ фундаціѣ бачить не особы складаючі кождоразовый єи зарядъ, а тѣлько майно а зглядно цѣль, для котрой воно первѣстнымъ фундаторомъ було призна-

чене*). Товариство може ту выступати тільки яко часовий завѣдатель, адміністраторъ фундаціи, але нѣякимъ способомъ не може вважати себе єи повнымъ властителемъ. А мѣжъ тымъ увесь статутъ нынѣ истнуючого „общества“ Народного Дому єсть цѣлковито збудований именно на тѣмъ неправнѣмъ *qui pro quo*, на змѣшаню понять інститута и товариства, а властиво на цѣлковитѣмъ знехтованю понятя фундаціи. Вже заразъ арт. 4. статута каже: „Для осуществленія цѣлей Института (—общества) служатъ слѣдующіи средства: а) въ городѣ Львовѣ положенная реальность подѣ ч. 78 м.“ и т. д. То значить, що маєтність фундаційна, пѣсля уставы становляча для себе, черезъ свою фундаторомъ ѣй надану цѣль, особу юридичну, ту робить ся средствомъ для осягненія цѣлей особного „общества“ которого складъ, якъ дальше покажемо, не має нѣчого спѣльного зъ волею и цѣлями первѣстного фундатора. Що авторы статуту справдѣ вважали завязане ними „общество“ повнымъ и неограниченнымъ властителемъ цѣсарской, Русинамъ мѣста Львова призначенои фундаціи, а фундацію ту тільки средствомъ для осягненія цѣлей того „общества“, се показують найкрасше ось якѣ два артикулы статута. „Арт. 34. Всеобщее Собраніе управляетъ всю дѣятельность Института про ближайшій періодъ управительства, а именно: а) призываетъ на продажъ, замѣну, преобразование, заставъ или постоянное обремененіе коренного имѣнія Института“. А арт. 71 каже: „Если бы той Институтъ имѣлъ коли розвязатися или дѣятельность его имѣла бы прекратиться тогда все имѣніе Института употребляется исключительно на цѣли образованія или на цѣли благотѣльных въ пользу русскаго жительствова въ Галиціи. О близшомъ опредѣненіи того употребленія рѣшаетъ всеобщее собраніе“.

*) Dr. Ludw. Kirchstetter. Commentar zum österr. Allgem. bürgerl. Gesetzbuche, crop. 45—47.

Значить ся, въ цѣлѣмъ статутѣ нема анѣ слѣду того розумѣня, що „общество“, такъ якъ передъ нимъ комісія, єсть тѣлько часовымъ завѣдателемъ цѣсарской, для Русинѣвъ мѣста Львова на вѣки вѣчній невѣдмѣнно установленной фундаціи. и що затымъ те „общество“ зъ усѣми своими „общими“ и „всеобщими собраніями“ не має жадного права говорити анѣ о продажѣ и замѣнѣ, анѣ о розвязаню и „иномъ употребленіи“ той фундаціи.

Але погляньмо теперъ, хто такіи єсть те „общество“ идентифікуюче себе зъ „институтомъ“, т. є. съ фундацією цѣсарскою? Якій єго складъ первѣстный, въ який спосѣбъ воно поповняє ся, кимъ и якъ управляє ся? На тѣ питання дуже цѣкаву вѣдповѣдь дають намъ артикулы 6—10 статутѣвъ, и мы для усуненія всякого сумнѣву перепечатуємо найважнѣйшій уступы тыхъ артикулѣвъ дословно

„Арт. 6 По заявленіи ц. к. министерства внутреннихъ дѣлъ отъ дня 11. октоврія 1849 ч. 19755/86 пода-
рили Его ц. к. Апостольское Величество цѣсаръ Францъ Іосифъ І. розвалины спаленного университетского зданія во Львовѣ разомъ съ площадью (кому?) на основанье русского народного Института. На тѣхъ згарищахъ переданныхъ съ площадью 1849 г. въ посѣданье и во власность Института (не правда, бо въ протоколѣ передачѣ выразно написано: „Uibergabe. . an die ruthenische Versammlung und Bevölkerung Lembergs“; Институ-
тови тѣ руины не могли бути переданѣ вже для того, що самого Института ще й на свѣтѣ не було!) построена єсть упомянутая въ арт. 4 а) реальность ч. 78 м. Комиссією составленною изъ Русинѣвъ (якихъ?) для управ-
лянья дѣлами Института и второй городской церкви во Львовѣ и затведженною рѣшеніемъ ц. к. краевого Намѣстничества отъ дня 30. ноявря 1851 ч. 10883.

„Арт. 7. Покровителемъ Института есть русскій митрополитъ галицкій, Архієпископъ львовскій“ и т. д.

„Арт. 8. Основателями и первыми членами Института суть члены Комиссія управляющей дѣлами тогоже Института и второй городской церкви.

„Арт. 9. Въ будуще стается членомъ Института каждый Русинъ, который

1. до фонда Института наразъ или частями сложилъ по крайней мѣрѣ 10 злр. в. а. или що на 10 злр. цѣнного подарилъ Институту, придатного къ науковымъ или искусственнымъ (!) сборамъ, или

истинно причинилъ къ переведенію и уснѣванію цѣлей Института или къ поспѣшествованію просвѣщенія межи Русинами — и

2. Теперь управляющею комисією, и въ будуще управляющимъ совѣтомъ во члены Института будетъ принятымъ.

„Арт. 10. Управляющая комисія пересмотритъ выказы дотеперѣшнихъ дателей даровъ въ пользу Института назначенныхъ и заименуетъ изъ тѣхже по силѣ опредѣлений арт. 9. членовъ Института.

„Арт. 11. Кто на цѣль Института якій датокъ сложитъ или що небудь цѣнного подаритъ, стаетъ ся благодѣтелемъ Института“.

Крѣмъ того ще арт. 16, б, признано право кождой изъ русскихъ капітулъ въ Галичинѣ высылати по одному вѣдпоручникови на загальнй зборы Институту, а арт. 17 а. признано таке саме право львовскому Институту Ставропігійскому.

Изъ тексту повысшихъ артикулѣвъ бачимо, що авторы статуту сістематично промовчують о Русинахъ мѣста Львова яко о первѣстныхъ властителяхъ цѣсарской фундаціи, узурпують самымъ собѣ право именовати членѣвъ Институту съ поминенемъ единого управленыхъ до членства Русинѣвъ мѣста Львова и навѣтъ навмысно

перекручують та калѣчать текстъ первѣстныхъ документѣвъ фундаційныхъ, щобѣ тѣлько передѣ очима свѣта замазати свою узурпацію. Вони именують самѣ себе „основателями и первыми членами Института“, хочѣ оспователемѣ его естѣ Е. В. цѣсарѣ, а першими членами пѣсля тексту основныхъ документѣвъ повиннѣ бути Русины мѣста Львова. Вони признають вѣ найважнѣйшихъ дѣлахъ Института компетенцію русскихъ капітулъ, отже такожѣ капітулы перемыской и евентуально станиславѣвской, хочѣ постанова така ледви чи дасться погодити зѣ основною постановою документѣвъ фундаційныхъ; але не признають нѣякои компетенції вѣ дѣлахъ той-жѣ фундації единою до того управненымѣ Русинамѣ мѣста Львова и ихъ легальнѣй репрезентаціѣ. Належанѣ до Институту „народного“ вони чиняють залежнымѣ вѣдѣ волѣ однои купки людей, засѣдающихъ вѣ его совѣтѣ, и зѣ горы вже зраджують свою злу волю, постановляючи вѣ арт. 11, що хто не злюбитѣся „совѣтови“ и не буде принятымѣ вѣ члены, може удостоитѣся за своихъ 10 злр. вкладки той зовсѣмѣ проблематичнои чести — бути почисленнымѣ мѣжѣ „благодѣтелѣвъ общества“, котрѣ крѣмѣ записани ихъ именѣ вѣ пропаметидѣй книжцѣ нѣякого права вѣ Институтѣ не мають. Пѣсля постановѣ повысшихъ артикулѣвъ можна десять разѣвъ сповнити вимоги, якѣ покладено для члена Институту, а бути тѣлько благодѣтелемѣ, навѣтъ безѣ права — допѣмнутѣся у загального збору приняты вѣ члены, — а зновѣ же можна уплатити якихъ небудѣ 10 крейцарѣвъ а прочу часть членьской вкладки обѣцати такими-жѣ ратами (розложеными на неограниченый часть), и бути именованымѣ членомѣ Института! „По силѣ опредѣлений“ тыхъ артикулѣвъ „управляющѣй совѣтъ Народного Дому“ приймавѣ и приймаѣ вѣ члены сеи „народной“ нашої инстѣтуції всякихъ Явдикѣвъ, Лабашѣвъ та Марковыхъ, а не приймавѣ и не приймаѣ такихъ Огоновскихъ, Романьчукѣвъ, Заячкѣвскихъ, Сушкевичѣвъ, Кача-

лѣвъ та Барвѣньскихъ, уважаючи тамтыхъ мабуть бѣльше заслужеными „въ области русскаго языкословія и русскаго словесности“.

Зъ тексту и зъ духа выше наведенныхъ артикулѣвъ статутѣвъ „общества Народнаго Дому“ видно, що „общество“ те есть вытворомъ зовсѣмъ вѣдрубнымъ вѣдъ первѣстной фундаціи цѣсарской, есть товариствомъ приватнымъ, зложенымъ переважно зъ Русинѣвъ позальвѣвскихъ. есть товариствомъ, котре присвоило собѣ и доси держитъ фундацію цѣсарску *mala fide* въ своихъ рукахъ и повертае еѣ не на користь единого до того управненихъ Русинѣвъ мѣста Львова, а для своихъ особистыхъ, партійныхъ, а радше котерійныхъ и зовсѣмъ не народныхъ цѣлей. О правдѣ сего послѣднего реченя мы надѣмось перекопати читаючу громаду нашими дальшими выводами, а теперъ додамо ще до повышого ореченя, що те приватне, цѣсарску фундацію *mala fide* загарбуюче общество не выповнюе аѣ постановъ первѣстныхъ документѣвъ фундаційныхъ, аѣ навѣтъ постановъ своихъ власныхъ статутѣвъ и працюе на шкоду руской народности, руской мовы, руской освѣты, отже и на шкоду въ першѣй лінії управненихъ Русинѣвъ мѣста Львова.

Тяжкі закиды! Въ нашѣмъ народнѣмъ интересѣ мы всѣ повинні бажати, щобъ вони були неправдиві, але нѣякі сердечні бажаня не вѣдють нѣчого супротивъ довершенихъ фактѣвъ, и коли загаль рускій бажае поправы сего великой и важной нашої інституції на будуще, то не повиненъ своимъ патріотичнымъ бажанемъ закрывати истнующихъ недоладностей, але противно, повиненъ холодно и объективно пѣзнати факты, приглянутись имъ и обдумати ихъ досяглогѣсть, а вѣдтакъ уже, руко-

водячись своимъ патріотичнымъ чутемъ приступити до ихъ направи. Зъ тои то причины мы надѣємось, що нашъ патріотичный загаль не кине каменемъ на насъ за слѣдующе представлене дѣяльности „общества Народного Дому“ и не назове насъ Геростратами руйнующими народнѣй святощѣ, а признасть нашу щирю волю — прислужитись народнѣй справѣ. Адажежь здоровый и розумный патріотизмъ лежить не въ тѣмъ тѣлько, щобъ хвалити и величати все свое; хто знае, чи не бѣльше его треба тамъ, де йде о выказане хибъ и блудѣвъ, о выречене острого слова наганы та горячого поклику до повороту зъ блудной дороги. Пишучи повышѣй закиды противъ такой инстітуціи, якъ нашъ „Народный Дѣмъ“, мы въ повѣсть свѣдомѣй були тяжкой одвѣчальности, яка спадае на насъ передъ цѣлымъ нашимъ народомъ, и въ почутію тои одвѣчальности беремося перепровадити доказъ правды пѣднесеныхъ нами закидѣвъ.

Мы сказали, що „общество“ вызыскуе майно фундаціи для своихъ особистыхъ цѣлей. Звѣстно, матерія се дуже деликатна а доказъ правды есть ту дуже трудный, такъ якъ усякѣй дѣла того рода звычайно роблять ся и гинуть въ тишинѣ и темнотѣ нѣчнѣй. Та на лихо для „общества“ встигли все таки проскочити до прилюдной вѣдомости деякѣй факты вѣдносячѣй ся й до того розряду. Уже бо на першѣмъ загальнѣмъ зборѣ „общества“, що вѣдбувъ ся дн. 5. грудня 1872 р. (отже ажъ въ 4 роки по затвердженію статуту) деякѣй члены Инстітуту интерпелювали управляючу комісію, зъ якои то ласки вона вынаймае своему членови, п. совѣтникови надворному Василеву Ковальскому въ забудованію „Народного Дому“ помешкане зложено зъ 7-мохъ кѣмнатъ фронтовыхъ, кухнѣ, стриху, балкону и иныхъ принадлежностей за 500 злр. рѣчно, мѣжь тымъ коли пѣсля истнующихъ у Львовѣ цѣнъ за таке помешкане можна бы взяти рѣчно що найменше 1300 злр.? Комісія управляюча не вмѣла

выяснити, але не могла й заперечити сего факту, и вѣнъ пѣдшоеный бувъ въ сучаснѣй рускѣй народнѣй печати*). Такъ само неправно и зъ шкодою фундаціи выплачувано черезъ кѣлька лѣтъ зъ доходѣвъ майна фундаційного Йосифови Кульчицкому яко предсѣдателяви „управляющаго совѣта“ по 600 злр. рѣчно въ прямѣй суперечности до постановы арт. 42. статутѣвъ, котрый выразно каже: „Члены управляющаго совѣта и заступники тѣхже пріймаются всѣхъ трудовъ изъ пожертвованія для дѣлъ Института безъ требованія вынагороды“. Сей послѣдній фактъ дае намъ заразомъ образчикъ той точности, зъ якою управляющій совѣтъ держиться постановъ своего власнаго статута.

А якъ пильно сповнюе управляющій совѣтъ постановы первѣстныхъ документѣвъ фундаційныхъ руского народного Институту, се бачимо хочъ бы зъ того, що за весь протягъ 34 лѣтъ вѣдѣ часу основаня цѣсарской фундаціи ажъ до нынѣшняго дня не выконано ще анѣ одной зъ пѣлей даровизны, не выготовлено приписаного уставою акту фундаційного (Stiftungsbrief) и не введено въ житѣ Институту яко фундаціи. Ба, що бѣльше, реальнѣсть „Народного Дому“ пѣдъ ч. 78 мѣсто, помимо того що обдарованымъ нею Русинамъ мѣста Львова а зглядно оо. Куземскому и Малиновскому дорученіи були всѣ до интабуляціи потрѣбніи документы, до нынѣшняго дня не зѣстала на власнѣсть Русинѣвъ мѣста Львова заинтабульована, але й доси въ Табулѣ мѣста Львова фігуруе яко власнѣсть фонду шкѣльного. Навѣтъ при свѣжо для той части мѣста заложенныхъ и вѣдѣ 1. грудня 1884 р. въ житѣ введеныхъ новыхъ книгахъ ґрунтовыхъ теперѣшний зарядъ „Народного Дому“ не вважавъ потрѣбнымъ змѣненого вѣдѣ 1849 року стану власности спростувати, такъ що и въ теперѣшнѣмъ вы-

*) Правда, 1873, ч. 11, стор. 401.

казѣ гіпотечнѣмъ обнимаючѣмъ реальнѣсть пѣдъ ч. конск. 78 м. не єго теперѣшнѣй властителѣ, але фондъ школь- ный яко властитель той, працею и потомъ цѣлого ру- ского народа здвигненои инстѣтуціи єсть прописанный. Що-жѣ сказати о такѣмъ зарядѣ, котрый черезъ 36 лѣтъ занедбує доповненє такого елементарного а юрѣдѣчно такъ важного акту, якъ интабуляція власности! Але грѣхъ сей не бувъ тѣлько простымъ грѣхомъ оміс- сійнымъ, не виплывавъ зъ простого недбальства. Пѣдъ плащикѣмъ недбальства крылось ту щось инше. Бо инта- булюючи теперѣ сѣю власнѣсть, совѣтъ мѣгъ и мусѣвъ бы заинтабулювати єѣ тѣлько на имя Русинѣвъ мѣста Львова, а сего то именно вѣлѣ и не хотѣвъ. Волилъ за- тимъ черезъ довгѣй лѣта наражувати фундацію на упа- докъ, щобъ тѣлько проволокти дѣло до той хвилѣ. коли вѣдѣ єго уконстѣтуованя минє 40 лѣтъ и коли можна буде цѣсарску, Русинамъ мѣста Львова на вѣки вѣчнѣй даровану фундацію заинтабулювати на власнѣсть правит- ного, сѣ фундацією нѣякои спѣльности не маючого об- щества, котре доси *de jure* єсть тѣлько єи завѣдателемъ и адмѣнѣстраторѣмъ, але вѣ жаденѣ спѣсѣбѣ не повинно и не може статися єи повнымъ властителемъ.

Подѣбныхъ „грѣхѣвъ оміссійныхъ“ мы — жалѣ сказати — стрѣчаємо ажъ надто богато вѣ пѣлѣмъ дѣло- водствѣ якъ колишньої „комісії управляючої“, такъ и теперѣшнихъ „управляючихъ совѣтѣвъ“ Народного Дому. По передѣ всего годиться згадати про те, що анѣ вѣ спра- вѣзданяхъ бувшой комісії анѣ вѣ пѣзиційшихъ справѣ- зданяхъ управляючихъ совѣтѣвъ нема згадки о тѣмъ, чи и вѣ якѣй спѣсѣбѣ була переведена кол- лявдація будовы головногѣ, на згарищахъ академіи здвигненогѣ забудованя „Народного Дому“, такъ що Русь галицка, котра на ту будову складала сотки тисячѣ, доси не знає автентично, кѣлько-

коштувала та будова. Въ „касовыхъ отчетахъ“, які предкладаються що року загальнымъ зборамъ „общества“, нема анѣ докладного білянсу анѣ спеціального обзору стану маєткового інститута, а ореченє контролюючої комісії при послѣднихъ загальнихъ зборахъ вѣдслонило намъ по части й причину, для чого не выповнюються ты елементарнѣ вымоги бухгалтеріи. Ото зъ устѣ рѣферента контролюючої комісії почули мы, що въ „Народнѣмъ Домѣ“ провадиться звишъ 30 рѣжного рода „счетовыхъ“ книжокъ, але нема анѣ „книги головної“ анѣ инвентарія, такъ що для контролюючої комісії неможливо було розбѣратися въ тѣмъ безладнѣмъ лѣсѣ циферъ и вона по цѣлоденнѣй напруженѣй роботѣ здужала сконтролювати тѣлько деякѣ цифри на вырывку, и майже при кождѣй цифрѣ знайшла деякѣ поменшѣ похибки та невѣрности.

Не менше цѣкаве явище показуєсь намъ, коли звернемо увагу й на иншій „омісійный грѣхъ“ дотеперѣшного заряду „Народного Дому“, именно сістематичне промовчуванє того, въ якій спосѣбъ фруктіфікуються и де умѣщуються капіталы Інституту. Доперва недавно, т. є. съ кѣнцемъ минувшого року, коли по галицкѣй Руси пронеслася недобра чутка про мальверзаціѣ съ „Общемъ рольничо-кредитовомъ Заведеніи для Галиціи и Буковины“ або коротше въ т. зв. „банку крилошаньскѣмъ“, довѣдався рускій народъ рѣвночасно, що въ тѣмъ самѣмъ банку умѣщувались и находяться й доси умѣщенѣ мало що не всѣ фонды якъ самого „Народного Дому“ такъ и остающихъ пѣдъ єго зарядомъ иншихъ приватныхъ фундацій въ загальнѣй сумѣ звишъ 100.000 злр. Слухи тѣ найшли повне оправданє на загальнихъ зборахъ членѣвъ „Народного Дому“, хочъ и ту бѣльшѣсть членѣвъ приѣзжихъ зъ провінціи и не знакомыхъ зъ основою дѣла може й не почувала добре, яка

була вага и донеслôсть тыхъ лянкôнчныхъ слôвъ касового справоздавця, що такî а такî фонды ульокованî чи то въ вкладковыхъ книжкахъ чи на „бъжучомъ счетъ“ „Общого рольн.-кред. заведенія“. Не розумѣли вони того, що „Народный Дôмъ“ самъ собою єсть фундація (хочъ ще й не уконституована) и що всяке фундаційне майно повинно льоковатися тôлько въ такихъ фîансовихъ закладахъ въ такихъ формахъ, котрî мають пупілярне убезпечене и котрî бъ затымъ давали всяку можливу и легальну певнôсть, що майно те не буде втягнене въ виръ спекуляціи и не пропаде. А мѣжъ тымъ анѣ книжки вкладковî анѣ conto-corrente „Общого рольн.-кред. заведенія“ пупілярной забезпеки не мають, такъ що льоковане якихъ небудь капіталôвъ фундаційныхъ въ такій спосôбъ хоть бы и bona fide доконане, було бъ уже само по собѣ противзаконне.

Але симъ разомъ дѣло стоить ще гôрше, бо грошѣ фундаційнî льокованî були въ „крилошаньскôмъ банку“ не bona fide, не зъ легкомысности управляючого совѣта, але въ повнôй свѣдомости поганого стану того банку, въ повнôй свѣдомости шахрайствъ и мальверзацій, якî въ тôмъ банку дѣються. Адже въ однôй и въ другôй инстîtуціѣ верховодили и верховодять тî самî люде! Грôшими фундаціи подарованои цѣсаремъ для Русинôвъ мѣста Львова а здвигненои кровавыми складками цѣлого руского народа приходилось покрывати фîансовî грѣхи Міхалкôвъ, Кіндлерôвъ та Хувесôвъ, приходилось закрывати та пôддержувати на педесталѣ великихъ патріотôвъ галицкои Руси деякихъ г-ôвъ директорôвъ, добре свѣдомихъ всѣхъ пôдъ ихъ фîрмою робленихъ мальверзацій.

Що се именно такъ було, що управляющій совѣтъ именно mala fide пôдпиравъ фундаційними капіталами фîансову господарку своихъ одномышленникôвъ и чле-

иновъ-банковиківъ, се найяркійше доказавъ самъ на послѣднѣмъ загальнѣмъ зборѣ членівъ „Народного Дому“.

Въ ту пору дѣла „банку крилошаньского“ стояли вже дуже погано. Кредитъ его бувъ пѣдорваний не во-рожими украинофильскими агітаціями, якъ кричали кле-вреты банкові, але власнымъ его забагненємъ. Капіталы банкові були вычерпані, выплаты завѣшені, мѣжъ вѣри-телями ширилася чимъ разъ бѣльша паніка, передъ очима рады управляючої и дїрекціи чимъ разъ выразиѣйше ри-сували ся темні картины конкурсу и всѣхъ необходимо за нимъ слѣдующихъ правныхъ акціденцій. Крута була пора, а въ таку пору — hilf was helfen kann! Отъ и вхопились банкові проводирѣ и ихъ політичні союзники засѣдаючі въ управляючѣмъ совѣтѣ „Народного Дому“, мовъ за послѣдну дошку ратункову, за мысль — затягнути въ якѣй небудь польскѣй чи жидѣвскѣй инстітуціѣ фінан-совѣй значну позичку на гіпотечку недвижного майна „На-родного Дому“ для ратованя шахрайской инстітуціи крило-шаньского банку вѣдъ упадку и завѣдующихъ нею вели-кихъ патріотівъ вѣдъ довшого безплатного помѣщеня въ Ивановѣй хатѣ. Правда, управляючій совѣтъ не мавъ смѣ-лости ясно поставити на порядку дневнѣмъ загальныхъ зборівъ такого очайдушного и безсовѣстного внесеня, але пѣдчасъ самого збору завдавъ собѣ немалого труда, щобъ бѣльшѣсть зѣбранихъ членівъ склонити прихильно до сего внесеня. Роздано ту приѣзжимъ зъ провінціи членамъ вѣдозву „Общого рольн.-кредитового Заведенія“, написану зъ безвстыднымъ цїнізмомъ и представляючу завѣдателѣвъ та дїректорівъ банку яко невинні жертвы и яко изря-днѣйшихъ патріотівъ, а всѣхъ людей, котрі будьто вы-нимають зъ банку свои грошѣ, будьто остерѣгають дру-гихъ, будьто смѣють бодай однимъ словомъ заикнутися о господарцѣ банковѣй, о правдивости банковыхъ білян-сѣвъ и т. д., яко зрадниківъ, интрігантівъ и найгѣршого сорта украинофилівъ. Сею вѣдозвою и устными пѣдше-

итами всякихъ банковыхъ клевретѣвъ оброблювало зѣбранныхъ членѣвъ, а коли здавалось, що вони досить уже всѣмъ тымъ оглушеній та затуманеній, виведено ихъ зъ салѣ до боковыхъ комнатъ на таємне засѣданє, щоби таємно, злодѣйскимъ способомъ ухвалити неминучу руину нашої чѣльної інституціі народної. Але спекуляція банковихъ запроданцѣвъ була невѣрна; ихъ гомѣнъ нездужавъ приглушити голосу совѣсти у нашихъ зъ провінцій зѣбранныхъ патріотѣвъ; добро народа, добро публичной інституціі показалося имъ дорожшимъ вѣдъ гонору кунки людей, що самій свѣій гоноръ тѣлько грѣшми цѣнують. Внесенє управляючого совѣта — ратувати банкъ черезъ обтяженє „Народного Дому“ — зѣстало загальнимъ зборомъ вѣдкиненє, правда, не въ такъ категоричнѣй формѣ, якъ бы се повинно було статися, але все таки вѣдкиненє. Нововибраному управляючому совѣтови поручено приглянутись тѣй справѣ докладнѣйше, а въ разѣ колибъ обставини конечно вимагали обтяженя „Народного Дому“ для чиего небудь ратованя, скликати на ново загальнѣй зборы.

Фактъ сей має дуже велике значѣнє въ исторіѣ нашого народного розвою. Свѣдчить вѣнъ зъ одного боку, що коли на провінціѣ у всѣхъ нашихъ патріотѣвъ, старшихъ и молодшихъ, свято ще хороняться наказы совѣсти и почутє нетыкальности народного майна, то у верховодячої въ банку и въ „Народнѣмъ Домѣ“ кліки почутє те давно выгасло и вона не вагуєся втоптати въ болото всѣ народнѣй святощѣ, щоби тѣлько самѣй выбратись на сушу, — але зъ другого боку показує ясно, якъ пѣдъ впливомъ статутѣвъ „общества Народного Дому“ у всѣхъ єго членѣвъ затерлося и защегло те понятє, що майно тої інституціі не єсть майномъ приватного нею теперь завѣдуючого товариства, але єсть фундацією установленною цѣсаремъ на користь Русинѣвъ мѣста Львова и що затымъ общество не має найменшого права постановляти

щонебудь такого, чимъ бы майно фундаційне могло чи то до ущербу чи до цѣлковитой руины бути доведене.

За одно и за друге спадає вина и одвѣчальность на кліку верховодячу до нынѣ въ „Народнѣмъ Домѣ“: и за затемнене понятя о фундаціѣ, и за надъуживане того затемненого понятя для своихъ особистыхъ та котерій-ныхъ пѣлей. Якъ дорого обійшлась тѣй инстітуціѣ доси господарка тои кліки, се ледво чи виплыне коли цѣлковито на верхъ; далеко швидше може виплынути на верхъ справа фондѣвъ, улюкованыхъ въ „Общѣмъ рольн.-кред. Заведеню“, котрѣй, о кѣлько знаємо, доси не зѣстали „Народному Домови“ зверненї и при цѣлковитѣмъ моральнѣмъ та кредитовѣмъ пѣдкопаню тои инстітуціи ледво чи й будуть коли небудь зверненї. Бо-жъ се нынѣ загально вже звѣстна рѣчь, що помимо богатого приливу російского гроша до касы банку, цѣлковитиый его упадокъ єсть тѣлько пытанємъ часу и може наступити далеко скорше, нѣжъ се може декому снитъся.

Чи маємо ще згадувати о такѣмъ „оміссійнѣмъ грѣсѣ“ дотеперѣшной управы „Народного Дому“, якъ довголѣтне зволѣкане упорядкованя и отвореня на публичный ужитокъ бібліотеки инстітуту буцѣмто для недостатѣ помѣщеня? Адже ся недостача помѣщеня для бібліотеки и робѣтнѣ науковои почулася въ „Народнѣмъ Домѣ“ якъ разъ тодѣ, коли п. Ковальскій займавъ за пѣвъ-дармо 7 комнатъ, — почуваетъ и теперъ, коли за подѣбну „протекційну“ цѣну займає двѣ обширнѣ комнаты „Русское Казино“. Чи згадувати о цѣлковитѣмъ за-недбаню въ закамаркахъ того-жъ „Народного Дому“ численныхъ цѣнныхъ предметѣвъ, подарованыхъ для основаня руского музея, о котрого упорядкованю и науковѣмъ выхѣснованю доси анѣ мовы не було?

Такъ стоять теперъ внутрѣшнѣй справы нашої великоважної инстітуціи. Пригляньмося ще й єи внѣшному, народному, політичному становищу. Правда, „Народный

Дѣмъ“ яко инстѣтуція освѣтно-наукова de jure не єсть закладомъ політичнимъ. Але не забуваймо, що живемо въ Австріѣ, де цѣла політика обертаєсь доси около питанъ національнихъ и де затѣмъ всяка инстѣтуція такъ виразно національна, якъ пѣсля волѣ фундатора має и мусить бути й нашъ „Дѣмъ Народный“, мусить de facto набрати й певної політичної ваги, бодай яко школа, зъ котрої виходять люде съ такъ або инакше уложеними понятями о народности, єи обѣмъ, правахъ и обовязкахъ. Зъ того погляду всяка освѣтно-наукова инстѣтуція въ Австріѣ, а тѣмъ паче въ нашѣй Галичинѣ мусить мати таку чи иншу вагу й для політичнихъ змаганъ, удачъ чи неудачъ даного народа; зъ того-жъ погляду, надѣємось, усякому чоловікови покажеться зовсѣмъ природнимъ, що мы беремось оцѣнювати політичне значѣнє такої науково-освѣтної инстѣтуції, якъ „Народный Дѣмъ“, навѣть хотябъ та инстѣтуція якъ найусильнѣйше старалася не мати нѣякої політичної а тѣмъ паче партійної окраски. А мѣжъ тѣмъ грѣхомъ булобъ сказати, що нашъ инстѣтутъ „Народный Дѣмъ“ не мавъ доси нѣякої політичної окраски. Аджежъ сама перша мысль о єго основаню зродилась мѣжъ членами першого руского політичного тѣварѣства „Руска Рада“; саме заснованє єго, рускої твердинѣ, на руїнахъ збомбардованої твердинѣ польского революційного духа було немаловажною демонстрацією політичною супротивъ усякимъ польскимъ революційно-ліберальнимъ порывамъ въ имя австрійської лояльности и клерикального консерватизму. „Народный Дѣмъ“ мавъ бути вѣковистимъ документомъ тѣхъ сердечнихъ вѣдносинъ, якѣ середъ бурь 1848-го року установились були мѣжъ проводирями руского народа а деякими впливовими урядовими особами. Але вѣдносини швидко змѣнилися. Міністерство Баха-Шварценберга, скасувавши октройовану констѣтуцію зъ дня 4. марта 1849 року не мало

охоты надто багато панькатись и зъ Русинами; „Руску Раду“ розвязано, задобривши деякихъ проводирѣвъ (Яхимовича, Шашкевича и др) ордерами и титулами а то й необовязуючими нѣ до чого обѣцянками (заснованія станіславѣвского епископства), а для народа и для прочого духовенства не дано нѣчого. Коли додамо до того ще такій явища, якъ страшенна економічна бѣднота галицко-руського народа ино що вийшовшого зъ пѣдъ панщини и при новыхъ порядкахъ майже нѣчимъ не обезпеченого вѣдъ ще бѣльшого збѣдненя, — якъ сумна афера зъ полкомъ галицко-руськихъ добровольцѣвъ, котрѣ въ порывѣ австрійского патріотизму зорганізувались до попираня австрійскихъ вѣйскъ въ боротьбѣ зъ Уграми а опѣсля зѣстали забравѣ въ рекруты, — якъ множество выбухшихъ вѣдъ самого 1848 року спорѣвъ сервітутовыхъ, зъ котрыхъ велика часть кѣнчилась некористно для громадъ и доводила навѣтъ до бѣльше або менше кровавыхъ бунтѣвъ; то порозумѣемо, якимъ свѣтомъ дѣйшло до того, що проклямована 1848 року австрійска лояльнѣсть галицкихъ Русинѣвъ, торжественно ознаменована 1851 року угольнымъ каменемъ „Народного Дому“ покладенымъ рукою самого цѣсаря, почала помалу захитуватись и слабѣти. До еи ослабленя причинився чимало звѣстный перехѣдъ вѣйскъ російскихъ черезъ Галичину 1849 року, котрый соціальнымъ а аграрнымъ бажанямъ та мрѣямъ руского народа накинувъ окраску московского царѣфільства, а малочисленну и маювчену интелігенцію руску ослѣпивъ призракомъ державной величѣ и літературного та наукового розвою Россіи. Програма, выставлена „Рускою Радою“ въ 1848 роцѣ, що „мы галицкѣ Русины — частина 15 міліонового малоруского народа“ — попала въ забутѣ; замѣсть неи tacite выступила програма літературного и народного „объединенія“ въ душѣ московскихъ славянофилѣвъ чи радше сказати, въ душѣ Погодина и его львѣвского пріятеля Дениса Зубрицкого. Щобъ ужити ту

короткого, хочь часто надуживаного терміну: 50-тї роки породили у насъ въ Галичинѣ мѣжь простымъ народомъ и мѣжь интелігенцією явище прозване „москвофільствомъ“. Та толькo явище те не то що не було таке саме у интелігенціи якъ и у простого народа, але противно, причинилося найбільше до вѣдчуженя интелігенціи вѣдъ народа, до роздвоеня и ослабленя галицкихъ Русинѣвъ на довгї десятки лѣтъ. Бо коли „москвофільство“ народне було, якъ мы выше сказали, виключно соціальне, аграрне и полягало на незнакомости галицкого народа зъ соціальними и аграрними вѣдносинами въ Россіѣ, а затымъ вымагало пильной уваги рускои интелігенціи до соціальныхъ и аграрныхъ вѣдносинъ, освѣчуваня та ненастанной пѣдмоги середъ новыхъ а тяжкихъ обставинъ, — въ той самъ часъ „москвофільство“ интелігенціи було переважно літературно-языкове та політичне, заставляло интелігенцію погорджувати мовою рѣдного народа, не звертати уваги на его насущнї интересы а середъ тяжкихъ обставинъ туманити себе мрѣями о скорѣй россійскѣй помочи, о оккупациі Галичины и слѣдуючѣмъ затымъ сумаричнѣмъ выбавленю вѣдъ усѣхъ бѣдъ. Те интелігентне „москвофільство“ мертило духа, пѣдкошувало всяку иніціативу, всяку охоту до практичної працѣ на власнѣмъ ґрунтѣ; література дѣйшла до крайного упадку и мертвечины, мова калѣчилася нечуванимъ способомъ; въ ту пору, коли русскихъ мужикѣвъ облирано зъ прадѣдѣвскихъ ґрунтѣвъ та усмирювано карабіновыми кулями и всепожирающими вѣйсковыми езекуціями, проводирѣ та свѣтильники рускои интелігенціи цѣлыми днями пересиджували на шпилью львѣвского Высокого Замку зъ лицами зверненими на пѣвнѣчь, мовъ жиды мессіи дожидаючи появления полкѣвъ бѣлого цярѣ-спасителя *).

*) Гляди С. Громека, Воспоминаніе о поѣздкѣ въ Австрію въ 1854 г.

мось коли скажемо, що именно та фракція галицько-руської інтелігенції, котра групувалася около „Народного Дому“, була найбільше типовою представницею именно такого москвофільства, яке ми повыше схарактеризували. Під впливом істориків Зубрицького і Петрушевича очі великої частини рускої інтелігенції відвернулися цілком від живих справ народу; жите народне почато добачати там тільки, де добачено державу; ідеали руского народного життя вышукувано в XI та XII століттях, а коли в сучасному життю годі було у себе дома найти що небудь до них подібного, вышукувано те в суспільстві, в російській державі. Таким способом інституція, носяча пишну назву „Народный Дім“ уже в 50-их і в першій половині 60-их років стала представницею наскрізь ненародного напрямку теоретично-наукового і політичного. В практичній діяльності напрям той маніфестувався поки що тільки загальною апатією, занедбанем усіх насущних питань народного життя і фаталістичним дожидачем якоїсь посторонної спасаючої руки.

Але около половини 60-их років справи змінилися на гірше. Дві важні події мали особливий вплив на те, щоб похнути проводирів москвофільства на ховзку, похилу дорогу. Попередь всего надане конституції через жовтневий диплом 1860 року повликло до діяльності всі спутані доси суспільні і національні сили, через що й ненародний напрям галицьких москвофілів зыскав для себе більше ніж доси простору. Другим великою ваги фактом в життю галицької суспільности було появлене серед молодіжи нового, народного, українофільского напрямку, котрий зразу змагаючись тихо і без явного розриву з старим напрямом, швидко выломався з його рамок і пішов отвертою війною против святоюрсько-москвофільської партії. Ворогованє розогнило найнижшій пристрасти, породило

тисячѣ сплетень та обопільныхъ пѣдозрѣнь; принципіальнїй рѣжницѣ мѣжъ „батьками“ а „сынами“ дуже часто заслонювались мрачною опоною особистихъ придирокъ та рекримінацій. Россійска, т. зв. панславистична преса, котра по закрытю петерб. „Основы“ на всѣ заставки кричала про українськїй сепаратизмъ, доливала ще оливы до нашого галицкогo огня. Нещастя австрійского оружя въ 1866 р., а зъ другого боку частїй поѣздки въ Галичину російскихъ агентѣвъ та чиновникѣвъ въ родѣ Громеки*), Лебединцева и другихъ, и устроеныи ними вербунокъ рускихъ интелігентныхъ силъ (священникѣвъ и учителѣвъ) до Россіи, значнѣйшїй присылки книжокъ звѣстного московско-объединительного напрямку и грошей для купованя чи то поодинокихъ людей чи й цѣлыхъ инстітуцій — попыхали проводирѣвъ „москвофільскои“ фракціи чимъ разъ бѣльше на ховзку дорогу негатівной, противнародной а то й противдержавной агітаціи. Що мѣжъ инстітуціями того рода важне мѣсце займавъ такожъ „Народный Дѣмъ“ се бачимо хоча бѣ изъ частыхъ и богатыхъ присылокъ книжокъ въ его бїбліотеку и изъ значнѣйшихъ грошовыхъ даткѣвъ, котрїй впливали до его касы; одинъ зъ такихъ даткѣвъ мы можемо сконстатувати въ „отчетѣ“ 1867 року; се сума 1725 зр., котрїй привѣзъ Я. Головацкїй изъ етнографічної выставки въ Москвѣ и котра въ „отчетѣ“ фігурує яко датокъ самого Головацкого.

Середъ такихъ то впливѣвъ повстала и сконсолїдувалася антїнародна москвофільска партїя въ Галичинѣ, котра въ 1866 роцѣ устами свого органу „Слова“ явно высказала свою племенну, літературну и церковну єднѣсть зъ Великою Русею вѣдъ Тисы до Амура, а маючи въ сво-

*) Головнымъ въ Галичинѣ агентомъ Громеки, пѣдъ ту пору сѣдлецкого губернатора, бувъ наставникъ жовкѣвского монастыря, Василяннѣ Коссакъ; о его кореспонденціѣ зъ Громекою гл. „Степ. огр. отчетъ процесса Ольги Грабаръ и тов.“ зѣзнаня Василяннѣна о. Барусевича.

ихъ рукахъ всѣ найважнѣйшій, силами цѣлого народа
 въ зовсѣмъ иншихъ цѣляхъ здвигненій інституцій, якъ
 братство Ставропігійске, „Руску Матицю“ и „Народный
 Дѣмъ“, почала систематично працювати надъ тымъ, щобъ
 усѣ матеріальні и наукові засоби тыхъ інституцій по-
 вернути на осягнене своїхъ партійныхъ и антінародныхъ
 цѣлей, а рѣвночасно щоби до жадной зъ тыхъ інституцій
 не допустити людей молодшихъ „народовцѣвъ и украино-
 філѣвъ“ та не дати имъ можности спѣльно працювати
 для добра народа. А въ виѣшнѣй, межиплеменнѣй полі-
 тичнѣ партія та поставила програму безусловной негачіи
 всего того, що роблять и говорять Поляки и слѣпого сер-
 вілізму зглядомъ вѣденського централістичного правитель-
 ства. Правда, Поляки въ ту пору не показували анѣ
 найменшої охоты признати Русинамъ яку небудь спра-
 ведливѣсть чи то въ суспѣльнѣмъ чи то въ національнѣмъ
 зглядѣ, але годѣ заперечити такожъ, що Русины старої
 партіи нѣчого не занедбували, щоби опираючись на свою
 мниму єднѣсть зъ Россією, коли можна и чимъ можна
 дразнити Полякѣвъ и що въ тѣй негѣднѣй та фатальнѣй
 боротьбѣ и одна и друга сторона ажъ надто часто ха-
 палися зовсѣмъ не чистыхъ и не благородныхъ способѣвъ.
 Алежъ бо й правительство, котрому Русины всѣми силами
 выслуговувались и на котре покладали великій надѣвъ, не
 то що не мало охоты зробити що небудь для Русинѣвъ,
 але противно, запримѣтивши ихъ зовсѣмъ не тайнѣй на-
 магання до Россіи, вѣддало ихъ „Полякамъ на свѣденіє“.
 Черезъ верховодячу кліку москвофілѣвъ, збаламучену
 зъ ясної народної дороги ложными теоріями и не менше
 безпѣдставными мрѣями о єдинствѣ Руси та мѣзерными
 приманками російськихъ агентѣвъ и чиновникѣвъ, прий-
 шлось потерпѣти цѣлому рускому народови, прийшлось
 пережити важку добу систематичной, адміністративными
 мѣрами попертої польонізації шкѣлъ, урядѣвъ та зверх-
 ностей автономічныхъ.

Разомъ и въ звязку зъ сею правдивою катастрофою руского елементу въ Галичинѣ приготувалася заходами Ад Добрянського и его прихильникѣвъ подѣбна, хочъ далеко ще тяжша катастрофа руского елементу въ Угорщинѣ. Агітація тыхъ людей здужала тамъ майже цѣлковито підтяти корѣне молодимъ наростямъ здорового народолобства, здужала въ имя единства всеи Руси вѣдвернути цѣлковито руску интелігенцію вѣдъ простого народа и дорогою „общерусскости“ пхнути єѣ въ рамена мадяризації.

Нашъ „Народный Домъ“ зъ розпатыми вѣтрилами вплынувъ на те зрадливе „общерусское“ море. Двома важными фактами заманіфестувавъ вѣнъ въ початку 70-ыхъ рокѣвъ свои політичній погляды Коли въ р. 1870 академічна молодѣжь рѣшила заснувати товариство для взаимной підмоги и освѣты підъ назвою „Академічна Бесѣда“, и товариство те мало обняти всѣхъ академикѣвъ-Русинѣвъ, проводитьъ „общерусской“ партіи лякаючись, щобъ товариство те, при розбудженю у академічної молодѣжи народного почутя, не набрало зовсѣмъ признаки украинофільской, перемовили та переманили обѣцянками стіпендій и иншихъ „подаяній“ 13 академикѣвъ, мѣжь ними головно Володимира Стебельского и Ореста Авдиковского, котрѣ выступивши демонстраційно изъ загального, 89 людей числячого збору академикѣвъ, звязалися въ товариство „Академическій Кружокъ“ и посредствомъ „Слова“ оголосили *urbi et orbi*, що властиво вони становлять осередокъ усеи академічної молодѣжи, а своихъ товаришѣвъ, завязуючихъ „Академічну Бесѣду“, старалися публично и приватно по можности очорнити. Въ наслѣдокъ того комісія управляюча „Народныхъ Домомъ“ передала имъ бесплатно на помѣщенє нового товариства тѣ три комнаты, котрѣ передъ тымъ прирекла була „Акад. Бесѣда“ и въ котрыхъ повинна була сконцентруватися вся руска молодѣжь академічна. Оставшійся по виходѣ 13-ти мо-

сквофілѣвъ прочій академіки-Русины по довшихъ нарадахъ и безплоднихъ переговорахъ зъ обаламученою купкою рѣшили основати нове академічне товариство „Дружній Лихварь“ съ цѣлю головно взаимной пѣдмоги. Такимъ способомъ москвофільска кліка вкинула яблуко роздору мѣжъ учащюся молодѣжъ и зъ „Академического Кружка“ зробила собѣ саджавку до розплоджуваня московского нарыбку на галицкѣмъ ґрунтѣ и за грошѣ галицко-руского народа, коштомъ именно тои фундаціи, котра основана була Е. В. цѣсаремъ для скрѣпленя звязку мѣжъ Русинами а державою австрійскою и єи дїнастією.

Въ тѣмъ самѣмъ часѣ, въ 1872 роцѣ майже таке саме сталося и зъ другою рускою інстїтуцією, зъ założеною спѣльными силами всѣхъ Русинѣвъ „Рускою Бесѣдою“, товариствомъ казиновымъ и театральнымъ. Доки въ нѣмъ верховодила трѣйця зложена зъ Ковальского, Кулачковского и Павлевича, котра не хотѣла приймати въ члены найчеснѣйшихъ Русинѣвъ не подѣляючихъ єи поглядѣвъ, а за то высылала гоноровї дїпломы такимъ заграничнимъ публіцистамъ, що въ своихъ писаняхъ топтали руске имя и руску народнѣсть, — доти комісія управляюча дѣлами „Народного Дому“ давала „Рускѣй Бесѣдѣ“ помѣщенє и навѣть не допоминалась уплаты приналежного чиншу. Але коли въ товариствѣ взяли верхъ народовцѣ, то москвофілы вкупѣ зъ комісією упр. „Нар. Дому“ постановили знищити высуваючєся зъ ихъ рукъ товариство, выступили зъ него не поплативши за давнѣйшї лѣта своихъ членськихъ вкладѣвъ, а вѣдтакъ вымовили товариству комнаты „Народного Дому“, запѣзвали єго за залягаючїй чиншѣ и навѣть силувались забрати въ се-квестрѣ весь запасъ инощо выданныхъ книжочѣвъ товариства „Просвѣты“, щобы такимъ способомъ и се имъ ненавистне товариство пѣдкопати.

Чи маємо громадити ще бѣльше тыхъ сумныхъ фактѣвъ? Чи згадувати о тѣмъ, якъ 1871 р. проводирѣ

„Народного Дому“ въ соймѣ голосували противъ внесенія Лавровского о наданіи Русинамъ одной академичной гімназіи у Львовѣ, и якъ передъ кількома днями одинъ зъ тыхъ проводирѣвъ, Ковальскій, на глумъ усему свѣтови сказавъ корреспондентови „Kraj-у, що Русины не бажать собѣ заведенія рускихъ выкладѣвъ въ черновецкѣмъ університетѣ, бо тамъ поки що потрібнѣйшій выклады нѣмецкїй? Чи пригадувати въ кѣнци ту дивовижну и одиноку въ своѣмъ родѣ вѣйну, яку совѣтъ управ. „Народного Дому“ веде зъ рускою гімназією, посылаючи своихъ бурсакѣвъ до нѣмецкой гімназіи помимо частыхъ упомненъ цѣлои галицкой Руси, — або ту не менше дивовижну вѣйну, яку вѣнъ до недавна вѣвъ противъ памяти Т. Шевченка, не дозволяючи въ своѣй великѣй сали обходити роковинъ его смерти, хочъ радо вынаймавъ єѣ на польскій выставки а навѣтъ на жидѣвскій забавы?

Намъ здаєсь, що доси наведеного буде досыть, щобъ вповнѣ оправдати той тяжкій судъ, якій мы вырекли про дотеперѣшне ведене „Народного Дому“. Не йшло намъ о те, щобъ вычерпати и всесторонно показати всю дотеперѣшну дѣяльнѣсть „Народного Дому“; мы бажалибъ тѣлько звернути увагу всѣхъ Русинѣвъ, а въ першѣй лїнїѣ головно тутъ управненихъ Русинѣвъ мѣста Львова, на важнѣйшїй хибѣ тои инстїтуціи а заразомъ на небезпеченства, якїѣ зъ рѣжныхъ бокѣвъ грозять. Мы згадували вже, яке небезпеченство грозить тѣй цѣсарскѣй фундаціѣ зъ боку заряджуючого нею доси вѣдѣ 1872 року приватного „общества“, котре затемнивши и замазавши память фундаціи проявляє зовсѣмъ недвозначну тенденцію — загарбати майно фундаціи на свою приватну власнѣсть и для того навѣтъ не заїнтабулювало доси головної реальности ч. 78 м., щобъ не бути змушенимъ интабулювати єѣ на имя Русинѣвъ мѣста Львова.

Позаякъ инстїтутъ „Народный Дѣмъ“, якъ то вже на початку було сказано, єсть фундацією и то такою,

котра ще не уконституована — а після §. 50 міністеріального розпорядження зь 19. сѣчня 1853. Ч. 9. В. з. д. и декрету надв. зь 7. червня 1841 Ч. 541 зб. з. п. власть політична єсть покликана до надзору надъ зарядомъ майна фундаційного — тожь нема сумнівѣу, що власть політична, т. є. п. к. Намѣстництво, дѣзнавшись о тѣмъ, що капіталы фундаційнѣ льокуються вѣ приватнѣмъ підприємствѣ не даючѣмъ найменшого безпеченьства, що зарядъ носитися зь мыслею обдовжити майно фундаційне на те, щобъ приватному товариству достарчити капіталѣвъ до єго спекуляцій, буде не то що управнене, але навѣть обовязане вглянути близше вѣ дотеперѣшний зарядъ фундаціи, що може повести за собою формальний секвестръ майна інституту „Народного Дому“.

Коли зновъ зь другого боку вѣзьмемо на увагу, що утворене при інституціѣ „Народного Дому“ приватне товариство зовсѣмъ неправно посѣдає доси майно фундаційне, що на підставѣ акту даровизны до заряду того майна єдино управненими суть тѣлько Русины мѣста Львова, котрыхъ однакожь яко нестановлячихъ особѣно для себе громады, після уставы громадской и після статуту мѣста Львова репрезентує не хто иншій якъ Рада мѣста Львова — тожь ясно, що зь тыхъ именно зглядѣвъ львѣвска рада мѣйска є управненою именемъ Русинѣвъ мѣста Львова вѣ дорозѣ судовѣй вѣндікувати майно інституту „Народного Дому“, яко майно фундаційне, вѣдѣ утвореного при нѣмъ товариства тои самои назвы, и именемъ Русинѣвъ мѣста Львова, навѣть безъ ихъ волѣ и вѣдомости, починити всякѣ можливѣ кроки до вѣдобрания посѣдана и заряду майна фундаційного вѣдѣ тогожь приватного товариства. Органомъ виконуючимъ львѣвской Рады мѣйской єсть магістратъ мѣста Львова, и тутъ власне лежить причина, для чого магістратъ мѣста Львова може носитися зь гадкою вѣдобрания а зглядно обнятя

майна інститута „Народного Дому“ в свій зарядъ, якъ то передъ кількома мѣсяцями балакалось в часописяхъ

Розумѣся рѣшене правности чи неправности постанова належить до властей судовыхъ и спѣръ судовый ту неминуцій. Але хто зновъ заручить за се, чи магістратъ рѣвночасно не удасться до властей політичнихъ и чи не зажадає вѣдъ нихъ впровадження тимчасового секвестру, а то тымъ бѣльше, що противъ теперѣшного заряду фундаціи можна пѣднести закидъ не тѣлько неправного а хитрого приствоюваня собѣ тои фундаціи, але такожъ и невѣдповѣдного и недбалого заряджуваня. Не тыкаючи одже зовсѣмъ сторони політичної, інститутъ „Народного Дому“ яко майно фундаціи не може бути теперѣшному зарядови вѣднаний.

Впутане інституту „Народного Дому“ в тенеты ненародной а то й противнародной політики черезъ верховодячу в нѣмъ котерію, выкорыстовуванє майна фундаціи на попиране и пропаганду московского панславизму, а recte панруссизму — якъ се попередно було выказано—навелю на той нашъ найважнѣйшій рускій народный Інститутъ тымъ грѣзнѣйше небезпеченство, що зарядъ Інституту може бути Русинамъ вѣднаний и Русины можуть бути зъ часомъ позбавлені тои своєї найзнаменитшой Інституціи, котрою мы дорожити и котрою якъ ока в головѣ пильнувати повинні. Велика часть вини, що інститутъ „Народный Дѣмъ“ дѣйшовъ до такого стану, що вѣнъ леда хвиля намъ зъ рукъ выховзнутися може, лежить на насъ самыхъ!

Мыжъ бо самі винні тому, що дали розгосподаруватися в нѣмъ москвофільскѣй котеріѣ Чижъ мы самі Русины Львовяне, не промовчали нашихъ правъ до того намъ приналежного Інституту, и зъ ущербомъ нашего народного розвою дали мы розвельможнитися в нѣмъ тымъ людямъ, котрі бажають и стремлять до того, чтобы

нашъ малорускій-украинскій нарѣдъ черезъ обрусѣне „обмосковлене“ зникъ зъ карты Европы!

Отверто кажемо, що тутъ намъ нема що спихати вини анѣ на Полякѣвъ анѣ на правительство анѣ на кого иншого. Се наша рѣчь дбати о свои права. Ворога бють, але до хаты не пускають!

Русины Львовяне! послѣдній часть намъ выступити въ оборонѣ нашихъ правъ и не допустити, чтобы нашимъ—волею Е. В. Цѣсаря намъ подарованымъ добромъ хто иншій крѣмъ насъ орудувавъ!

Послѣдна хвиля, чтобы до москвофильской котеріи и всякого рода паломникѣвъ прилюдно кликнути: „Нечисті руки прочь вѣдъ нашої руско-народной sprawy!“

Пѣсля наведеныхъ выше актѣвъ даровизны зробленои въ корысть Русинѣвъ мѣста Львова прислугуетымъ же Русинамъ право утворити собѣ товариство зъ самыхъ Русинѣвъ мѣста Львова для уконституованя и заряду фундаціи „Народного Дому“. Позаякъ даровизна учинена тѣлько спеціально для Русинѣвъ мѣста Львова, тожъ иніціатива до утвореня того товариства при тѣй фундаціѣ повинна выйти вѣдъ Русинѣвъ мѣста Львова, и тѣлько Русины мѣста Львова яко єдино управненіи повинні бути членами такого товариства. Якъ утворене дотеперѣшного „общества“ безъ найменшой иніціативы Русинѣвъ мѣста Львова и усуненє черезъ те „общество“ Русинѣвъ мѣста Львова вѣдъ заряду майна фундаційного представляєся актомъ неправнымъ, такъ зновъ утворенє и дотеперѣшне господарованє того общества не могло ще позбавити Русинѣвъ Львовянъ ихъ правъ до подарованого имъ майна фундаційного.

А коли дотеперѣшний зарядъ не тѣлько що не єсть правнымъ, але навѣть для розвою руской народности въ Галичинѣ шкѣдливымъ, ба для всякого народно-русского розвою ворожимъ, то тымъ бѣльше лежить нынѣ на Русинахъ львѣвскихъ обовязокъ противъ зарядови виступати,

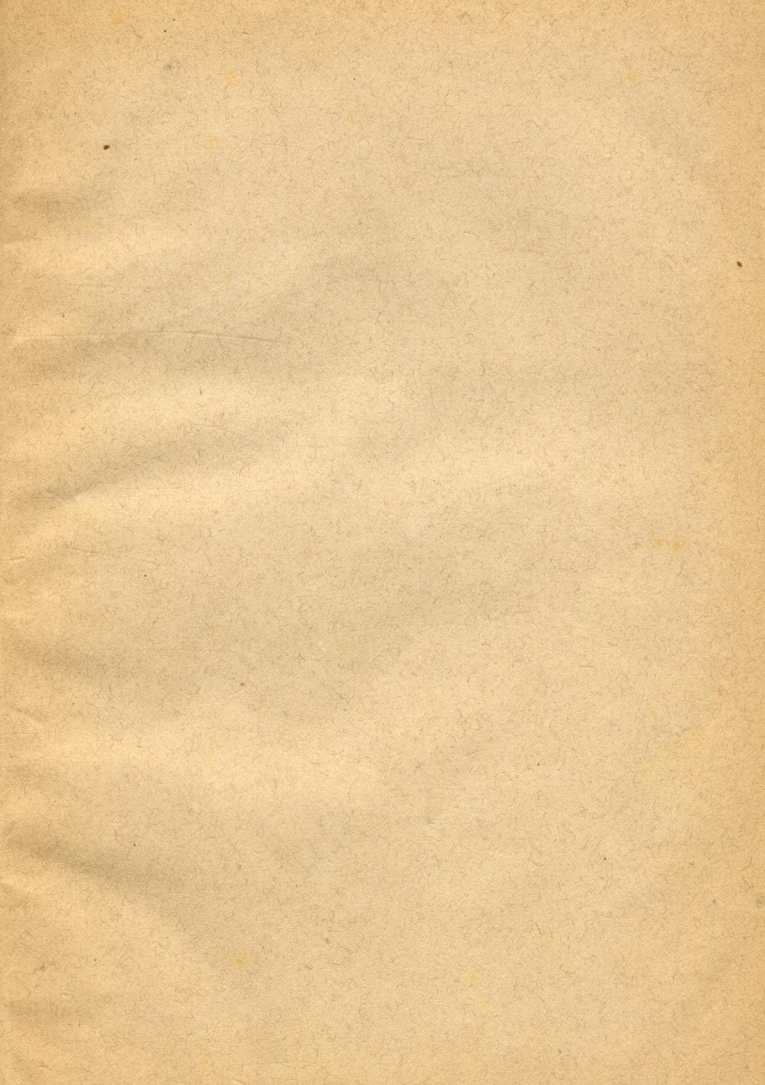
собѣ згѣдно зъ постановлєнями акту даровизны товариство
утворити, и вѣдповѣднѣ кроки до вѣндікаціи своего майна
починити.

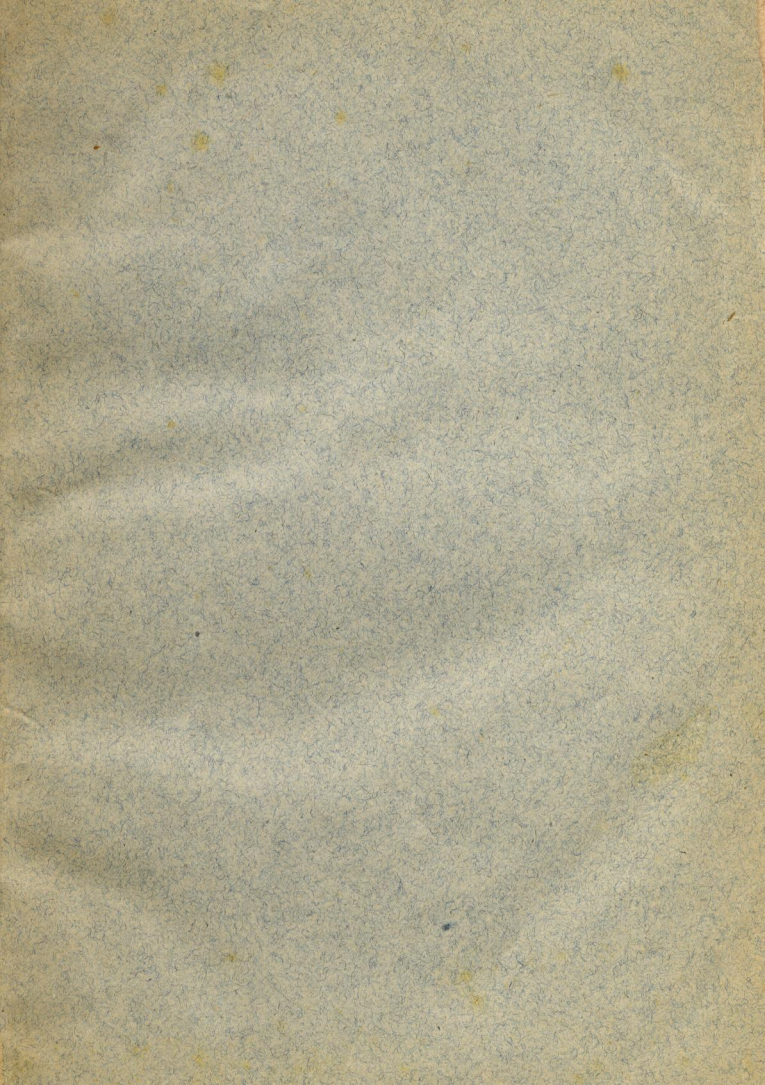
Тымъ однимъ способомъ привернеся правный станъ
Институту, усунеся рѣвночасно москвофільску которію
вѣдъ заряду Институтомъ и вѣдъ верховодства въ спра-
вахъ руско-народныхъ — тымъ тѣлько способомъ недо-
пуститься, щобъ Институтъ „Народный Дѣмъ“ не высли-
знувся зъ русскихъ рукъ, або щобы не бувъ що найменше
політичною пилкою, котра бы могла перекидуватися зъ однихъ
рукъ до другихъ зъ великою шкодою для нашої народної
справы.

Львѣвъ 20. мая 1885.

Одинъ зъ Русинѣвъ мѣста Львова.

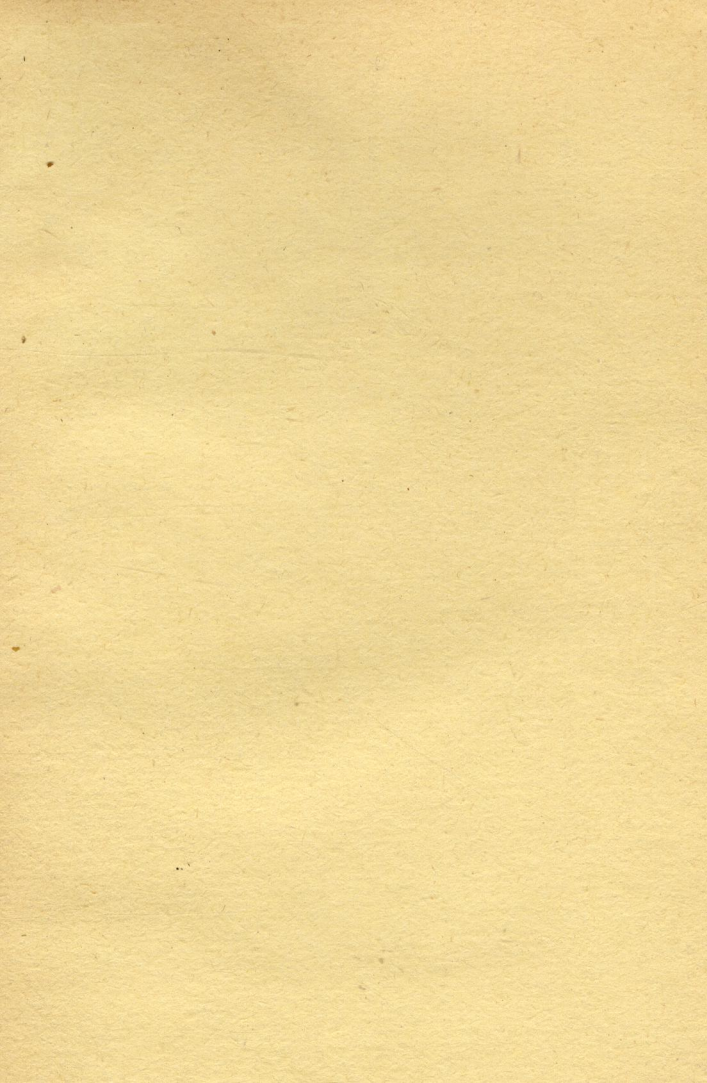

Ф | P-886H | ∞

Цѣна 25 кр. в. а.

И 34.265

$\Phi \frac{I}{P-886}$

И. 34.265

Ф $\frac{I}{p-886}$

